

ספריי — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
ששצת האור

שנר
שישי

היכף
שביעי

מאמר ובחודש השביעי - תרס"ג

מאת

כ"ק אדמו"ר
אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת

מוהר"ר שלום דובער

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושתיים לבריאה
מאה שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שנת הקהל

לזכות

הת' חיים ישראל הכהן שי'
לרגל הבר-מצוה ביום ו' עש"ק פ' נח ה' מרחשון
ה'תשס"ג

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת חנינא משולם הכהן שי'
ומרת אורלי תחי'

אחותיו

חי' מושקא תחי'

רחל תחי'

ברורי' תחי'

שפערלין

א"ב, וכן ש' וע"ב הוא בבחי' קול סוף, כי עליו הניח ה'
 וס' דא ביה סג' וי' וק"ב וי"ח סג' וי' קט"ו יצ"ח וי"ח
 ובצורה זו יש אהב ע' מה שטא ע"ה ע' השם יוצא בבחי'
 אהבת ע' ה' ק"ד, והוא לעצמו בחי' יק"ו, וי"ח
 א"ב, (והי"ב א"ב י"ב ש"ב המ"ה, וי"ב א"ה, וז' זה סוף אהבת
 ע' ובהוסף ה"ב א"ב י"ב ה"ה, וי"ב א"ה ה"ה) וכן
 א"ב, א"ב ה"ה ו' א"ב ו' ו' ה"ה, הוא היצירה וההכנה ש'
 (ו"ב י"ב י"ב י"ב ש"ה ו"ב בבחי' קול א"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 בבחי' ה"ה ו' ו' ו' סוף בבחי' א"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 א"ב ל' קט"ו בהשם י"ב עליו הוא בחי' יק"ו, וי"ב י"ב י"ב
 הוא י"ב בבחי' יק"ו, וי"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 א"ב הוא ע' א"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 ה"ה י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 א"ב, בחי' אהב שה"ה ה"ה ש"ה הוא בחי' אהב והכ"ה י"ב י"ב
 שהוא ע"ב ה"ה וי"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 ע"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 א"ב, (והכ"ה שה"ה בכ"ה ה"ה י"ב ה"ה י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 ש' ה"ה י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 סוף הוא אהב וה"ה בחי' י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב
 ה"ה י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב י"ב

המקצות

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ראש-השנה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור, את המאמר ד"ה "ובחודש השביעי – תרס"ג", אשר לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

המאמר נדפס כבר בספר המאמרים תרס"ג¹, ולרגל מלאות מאה שנה לאמירת המאמר-המשך (תרס"ג-תשס"ג), מדפיסים אנו את המאמר בקונטרס בפ"ע, עם ביאורים – בפירסום ראשון – מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, בגוף כתי"ק.

ביאורים אלו – אותיות המחשבה² – נכתבו, בשנת תרס"ג (על גבי המאמר כפי שנעתק על-ידי הרב שמואל רבינוביץ (הסופר)). רובם של הביאורים נכתבו על גליונות בפני עצמם, ובפנים המאמר סימן באותיות. חלק מהביאורים והציונים נרשמו בין השורות ושולי הגליון. כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שילב את הביאורים בפנים המאמר, ובכ"כ מקומות אף שינה את לשון המאמר.

לתועלת הלומדים שולבו הביאורים בפנים המאמר, ובכדי להבדיל בינם למאמר – באו הביאורים באותיות קטנות יותר.

כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע הואיל אף לחלק את המאמר לפרקים, בתוספת קיצורים ותוכן הקיצורים.

לחביבותא דמילתא נדפסו בראש הקונטרס צילום מעמוד אחד של הביאורים בגוכתי"ק.

מערכת "אוצר החסידים"

ערב ר"ה ה'תשס"ג.

ברוקלין, נ.י.

מאה שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

פועל בהנה"ב ההכנעה וההגבלה בכלל כו', וכידוע שיש בנה"ב כמה מדרגות והיינו החילוקים באופני טבעי נה"ב מה שהוא מתאוה ובמה הוא רוצה, והיינו שלא ירצה בדברים גסים ביותר כמו בדברים האסורים ר"ל וגם בדברים המותרים הנה בתאוות גופניים ביותר לא יתאוה אליהם כלל ויש כו', והכנעה הכללית הזאת בנה"ב והוא ההגבלה שלא יתאוה עניני תאוות יתירות זהו שפועל בו ההודאה האמיתית דנה"א שהיא התגלות כללי הוא שפועל בנה"ב שמתבטל מחומריותו בכלל כו', ואח"כ צ"ל עבודה פרטית במוח ולב לפעול הביטול בהכחות פרטים דנה"ב כו'. אמנם בחי' הי בעצם היינו עבודת הנשמה עצמה בהשכלתה והשגתה הרוחניות בבחי' העצמית דאלקות שבההשגה שמאיר בגילוי ממש בנשמה והיא בבחי' דביקות ממש באלקו' חיי החיים, וכמו ואתם הדבקים כו' חיים כו', וז"ש אהללה ה' בחיי אומרה לאלקי בעודי דפי' בעודי הוא הגוף והנה"ב שנק' עוד כו', ואומר ע"ז אומרה לאלקי שהוא בחי' זמרה במנא כו' כמ"ש במ"א, ואהללה ה' בחיי הוא בחי' הנשמה כמ"ש בסש"ב ח"ב פ"ו, ובחי' זו נק' חיי שהוא בחי' הי בעצם כו', ובד"כ הוא בחי' עובדי ה' בנשמתם שמאיר בהם אור הנשמה בגילוי, וכמו במשה דכתי' בי' ותרא אותו כי טוב הוא טוב בעצם כו', וזהו"ע איש הי בעצם שמאיר בו בחי' אור הנשמה עצמה כו'.

קיצור. תפלה כנגד תמידין תקנו, והם כנגד הקרבנות, תפלת שבת עבודת הנשמה עצמה, תפלת חול עבודת הנה"ב. ובה יש ג' מדר' מב"ש עד ק"ש, מק"ש ואמת ויציב מדר' הא שבעבודת הנשמה עצמה, שמו"ע מדר' הב' בעבודת נשמה עצמה, והוא ע' הדביקות מדר' הי בעצם כו'.

נת'. תפלת שבת. תפלת חול.

(1) לתוכן המאמר ראה גם ד"ה זה תרפ"ה (סה"מ תרפ"ה בתחלתו). מאמרי ר"ה תש"ח (סה"מ תש"ח בתחלתו). ד"ה אשרנו הישית (סה"מ הישית ע' 30 ואילך).

(2) כן נרשם בראש הביאורים בגוף כתי"ק כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע.

דאלקות שהוא בחי' ש' הוי' כו', דהיינו בהנשמה עצמה שלא בהתלבשותה בנה"ב כו'. ובד"פ גם בתפלה דחול יש ב' מדרי' הנ"ל וכמ"ש במ"א דבתפלה בכלל יש ג' מדרי' והיינו מן ב"ש עד ק"ש ועד בכלל, ואמת ויציב עד שמו"ע ושמו"ע עצמה, והענין הוא דהנה בב"ש ופסוד"ז צ"ל בקול רם דוקא ובהתפעלות מורגשת בלב ומוח, וכמו המלאכים שאומרים שירה ברעש גדול ובהתפעלות יתירה כו', וכמו"כ הוא בהליל ושבה דנשמות בפסוד"ז שצ"ל ברעש, וכן בק"ש שמע ישראל כו' ואהבת בכל לבבך כו' הכל בבחי' רעש דוקא כמ"ש במ"א, והטעם הוא לפי שצריך לברר ולהפך את החומריות דנה"ט שיתהפך לאלקות שאין זה מתברר רק בהתלהבות דלב בשר דוקא, דכמו בקרבנות הי' צ"ל אש שלמטה כמו"כ בתפלה ההתלהבות בלב בשר זהו בחי' אש שלמטה כו', אך העיקר הוא בחי' האש שלמעלה שזהו ההתפעלות דנה"א שנמשכת לברר את הנה"ב, ולהיות שהמברר צריך להתלבש בלבוש המתברר ולכן הי' בא ג"כ בבחי' התפעלות מורגשת וברעש דוקא, ובוה מתברר הנה"ב כו', ועמ"ש מזה בד"ה ועשו לי מקדש, רנ"א. ועז"נ כי לי בני"י עבדים לעבוד עבודת הבירורים לברר את הנה"ב שצריך ע"ז עבודה ויגיעה רבה עד שהנה"ב יבין וישיג את הענין ויאיר בו האור האלקי ויתפעל באהבה כו'. והמדרי' הב' היא מאמת ויציב לעבוד עבודת הנשמה האלקית לצורך עליית עצמה ולא לתקן את הגוף וכמ"ש כל הנשמה תהלל י"ה כו' כנ"ל, וזה שכר עבודתה שיהי' עליית הנשמה עצמה (דבודאי יש בעלי' זו תוס' אור מצד הבירור דנה"ב כו'), ותחלה באמת ויציב נמשך המשכה מלמעלה לקשר את הנשמות לאלקות שז"ע הט"ו ווי"ן דאמרי"צ שהן ט"ו המשכות עליונות וכמו בווי"ן תתקטר כו'. ומדרי' הג' הוא תפלת שמו"ע עצמה והן ח"י ברכאין דצלותא שכורע בברוך כו' שהוא בחי' ביטל במציאות בתכלית כו', וכמ"ש ואחר הרעש אש והיינו אחר הרעש דפסוד"ז הוא בחי' אש דשלהבת י"ה דק"ש, שהוא בחי' עיקר הרשפי אש שלמעלה בחי' אש דנשמה לשרוף ולכלות את הנה"ב להיות בכל לבבך בשני יצריך כו', ואחרי האש דק"ש קול דממה דקה דשמו"ע דתמן קאתי מלכא שהוא עבודת הנשמה עצמה בהתכללותה באוא"ס ב"ה שאין כאן שום רעש ורשפי אש כלל לפי שהיא בבחי' אין בתכלית, דענין הרעש הוא בשביל הבירור דנה"ב שהוא בחי' יש, וגם היש עצמו הוא סיבת הרעש כו' כנ"ל וכמ"ש במ"א, אבל בנשמה שהיא בחי' אין אין כאן רעש כלל כ"א בחי' דביקות אמיתי באוא"ס ב"ה בבחי' יחוד עצמי כו' כנ"ל, וז"ע מה שמיכאל כה"ר מקריב נשמות ע"ג המזבח כו' והוא בחי' ביטל דמ"ה שהוא בחי' ביטל בתכלית כו', וזהו בחי' חי בעצם היינו בחי' חיות הנשמה עצמה בעבודתה מצ"ע שאינו שייך להגוף ונה"ב כו', דבחי' חיות להחיות הוא בחי' עבודת הנשמה לברר את הנה"ב כו', ויש בוה ב' המשכות היינו ב' מיני חיות, א' בבחי' גילוי אור וחיות כללי מהנה"א לפעול הכנעת הנה"ב בכלל, וי"ל שז"ע מה שתחלת עבודת היום הוא בהודאה כמו מודה אני לפניך כו' הודו לה' כו', דענין ההודאה הו"ע גילוי אור כללי מהנה"א מה שנותן ומוסר א"ע לאלקות בכל מהותו למעלה מטו"ד, וזה

בס"ד, ר"ה, רס"ג

בס"ד. אותיות המחשבה, בד"ה תקעו* דש" ס"ג שהוא ס"א

להיות שעצם הדרוש הוא נעלה ע"כ מצאתי לנחון לעשו' בו ציוני' פן ואולי אבוא על הכוונה המכוונת והשם ירחם.

ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהי לכם כו' יום תרועה יהי לכם, ואי' במד"ר פ' אמור פכ"ט יהודא ב"ר נחמן פתח עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מ"ז וא"ו) בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בדין הוא עולה מה טעם עלה אלקי' בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה הוא עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתי' ה' בקול שופר ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדה"ד לרחמים אימתי בחדש השביעי, לפי המובן ומתבאר מדרש זה ב' דברים הא' שע"י קול השופר ע"יז הוא יושב על כסא רחמים, והב' הוא מה שמתמלא רחמי' ומרחם עליהם, והוא דוקא בחדש השביעי. עו"ש במד"ר אמר הקב"ה לישראל בני אם אתם מבקשים לזכות לפני בדין ביום הזה תהיו מזכירים זכות אבות ואתם זוכים לפני בדין, באחד זה אברהם שנא' אחד הי' אברהם (יחזקאל ל"ג כ"ד), וזכרון תרועה זה יצחק שנא' וירא והנה איל (בראשית כ"ב י"ג), מקרא קדש זה יעקב שנא' שמע אלי יעקב וישראל מקוראי (ישעי' מ"ה י"ב), ואימתי תהיו מזכירין זכות אבות ואתם זוכים לפני בדין בחדש השביעי לפי מדרש זה הנה הזכות להיות זוכים הוא ע"י זכות אבות דוקא, ודוקא ביום הזה שהוא בחדש השביעי כנ"ל במד"ר, רק שעיקרו הוא ע"י זכות אבות המרומזים בפסוק זה, שראשית כל הזמן המוגבל הוא בחדש השביעי, באחד זה אברהם, וזכרון תרועה הוא שרש ענין השופר שהוא מאילו של יצחק, מקרא קדש הוא מדר' יעקב שמדרגתו הו"ע הקריאה וההמשכה כמשי"ת אי"ה*, וכמבואר במד"ר הרא"י מהפסוק וישראל מקוראי, אמנם כללי משמעות הענין הוא דוה שמתמלא עליהם רחמים וזוכים בדין הוא לפי שהוא בחדש השביעי, דהגם שנעשה ע"י תקיעת שופר וע"י שמזכירים זכות אבות מ"מ העיקר הוא לפי שהוא בחדש השביעי כמו שמסיים ואימתי תהיו מזכירין כו' בחדש השביעי וכו' ב' המדרשים שוים שהוא בחדש השביעי דוקא. וצ"ל מהו מעלת חדש השביעי שאז דוקא מתמלא עליהם רחמים וזוכים לפניו כו' דלכא"ו א"מ מאחר שחדש השביעי הוא מעלה ועיקר כנ"ל למה צריכ' עוד תקיעת שופר וזכירת זכות אבות, ומובן מזה שחדש השביעי הוא מעלה, אבל אינו עדיין שלימות הדבר ממש, כ"א בהצטרף לו עוד דברי' והוא תקיעת שופר וזכירת זכות אבות כו'. והנה במד"ר שם אי' בחדש השביעי בירחא דשבוועתא שבו נשבע הקב"ה לאברהם אע"ה כו' והוא מעלת חדש השביעי מצד השבוועה, אמנם מה שבחדש זה הי' השבוועה אינו ע"ד המקרה ח"ו כ"א בהיות הזמן מסוגל על זה. ולהבין זה הנה בפרד"ס בשעה"כ אי' דשבוועה היא במל' ולפעמים

בד"ה תקעו: כ"ה בגוכתי"ק, וכנראה צריך להיות: בד"ה ובחדש השביעי.

כמשי"ת אי"ה: כ"ה בגוכתי"ק.

ממש היינו שמאיר בה האור האלקי כמו שהוא בעצם שלא ע"י מסך ולבוש ומתאחד ומתעצם עמה להיות לאחדים ממש, מאחר שהן מהות א' בעצם שנשמה והשגתה הן ג"כ אלקות ממש ממילא הרי האור האלקי שבהשגה מאיר בגילוי ממש בהשגת הנפש ומתעצם בה ממש כו', וממילא הדביקות והתפעלות הנפש מה שמתפעל על האלקות היא בבחי' התפעלות עצמי כו', כי בהנשמה הרי אלקות הוא אצלה ענין עצמי וטבעי כי משם לוקחה, וזהו עצם מהותה גם בירידתה למטה כו', ולכן התפעלותה על אלקות הוא התפעלות עצמי וטבעי, וכמו שהנה"ט תתפעל מענינים גופניים בבחי' עצמית וטבעי כי משם לוקחה כו', כמו"כ הנה"א תתפעל על אלקות בבחי' עצמית וטבעית כו', והיינו בב' דברים הא' שההתפעלות נוגע (רירט אָן) בכל עצמותו, שכל עצמותו ניוונו בזה ומתבטל בהאלקות שמאיר בנפשו עד שגם כחותיו היותר תחתונים אין להם שום שייכות לשום דבר אחר כלל כ"א לאלקות כו', והב' שהוא בבחי' יהוד עצמי ממש (ער ווערט פֿאַר איינציקט ממש מיט דעם אלקות המאיר בנפשו כו'), ולא כמו שני דברים המתאחדים אלא כמו דבר אחד ממש וכמו בחד קטירא אתקטרנא כו', והו"ע הדביקות שהוא בבחי' דביקות ויהוד עצמי ממש כו', ועו"ג ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם כו' שהוא בבחי' דביקות עצמי באלקות, ואז נק' חיים שהנשמה חי ממש באור חיי החיים שמאיר בה כו' (וב' ענינים הנ"ל יובן היטב מהתפעלות נה"ט בענינים הגופניים ואכמ"ל בזה, ועמ"ש במ"א בענין ובו תדבקון כו'), ואמר ע"ז ואתם הדבקים כו' פ"י ואתם מצד נשמתכם אתם דבקים כו' דמבחי' ומדר' זו הוא בבחי' הנשמה עצמה להיותה אלקות בעצם ומאיר בה האור האלקי בגילוי ממש ולכן היא בבחי' התפעלות עצמי כו', אבל מצד עבודת הנשמה לברר את הנה"ט אם היות שמאיר בו ג"כ האור ומתבטל ג"כ מ"מ הוא בבחי' ביטל היש לברר כו' כנ"ל.

קיצור. עבודת הנשמה עצמה שלא ע"י שום הלבשה, ואז ההשגה היא אור עצמי וגם בירידת הנשמה למטה ביכולתה להשיג זאת המדרגה, ואין מעלי' ומסתיר כלל, והדביקות וההתפעלו' של הנפש הם עצמיים, ופועלתם בב' דברי' הא' שפועלת הזוה גם בכחות היותר שפלי', והב' בהתאחדותם (המשיג וההשגה) כמו ע"ד בחד קטירא, וזהו ואתם מצד נשמתכם הדבקי' כו'. נת'. עבודת עצם הנשמה.

יא) והנה ההפרש בין ב' בחי' עבודה הנ"ל זהו ההפרש בין תפלה דחול לתפלה דשבת, דהנה תפלה נגד תמידין תקנו שהיא במקום הקרבנות שהיו מקריבים בהמה גשמיות ע"ג המזבח והיתה נכללת באש שלמעלה כו', ועכשיו התפלה הוא במקום הקרבנות שהוא הקרבת הנה"ב אדם כי יקריב מכם קרבן כו' וזהו העבודה דתפלה בפסוד"ז וברכות ק"ש, עד שבק"ש אומרים ואהבת את כו' בכל לבבך בשני יצריך כו', וע"ז כתיב ששת ימים תעבוד שהיא עבודת הנשמה לברר את הנה"ב כו'. אמנם התפלה דשבת אינה לברר את הנה"ב כ"א היא עבודת הנשמה עצמה, וכמ"ש אז תתענג על ה' שהוא בחי' תענוג הנפש שמתענגת על העצמות

היא ביסוד ולפעמים בבינה, והיינו כשהמל' מקבלת מהיסוד שפע מאור המאיר מהבינה, וע"כ השבועה היא חי ה' שהוא היסוד שנק' חי כו' והשפע אחת היא בחי' אור הבינה רק לפעמי' היא מתגלה במל' ע"י מדרי' היסוד המשפיע כללי' השפע, ולפעמי' הנה המל' מקבלת מבחי' בינה, והוא בעת העלי' שאז היא מקבלת מבחי' הבינה עצמה שלא ע"י השתל' שאר הספירות. וביאור הענין הוא דהנה ידוע שיש חי בפתח וחי בצירי וכמו חי העולמים מלך, ולפעמים אי' חי העולמים בפתח כמו מנוחה לחי העולמים, וההפרש ביניהם ידוע דחי בצירי תיבת חי הוא דבוק אל העולמים והוא החיות של העולמות שהוא בחי' התפשטות החיות לבד, וכל התפשטות ידוע שאינו עצם שהרי כל עצם הוא בלתי מתפשט, ודבר המתפשט אינו עצם, והאור הדבוק בהעולמו' היינו שיש לו בעצם שייכות אל העולמות והעולמות המה כלים איליו לכן נמשך לפי ערכם להיות בבחי' ההתפשטו' דוגמ' הכלי ממש. ובחי' חי בפתח הוא בחי' עצם האור והחיות שאינו שייך אל העולמות ונק' חי ולא בחיים, והיינו שאינו בבחי' חיים להחיות אלא הוא בחי' חי בעצם, ושם אינו נוגע כלל הכלים היינו שהכלים אינם פועלים התפשטו' וריבוי כלל והעדרם אינו פועל סילוק וגירעון כלל, וכמו בן איש [חי] שהוא חי בעצם, ולכן דרשו רז"ל עפ"ז שגם במיתתו נק' חי לפי שענין הכלים אינו נוגע כלל.

קיצור. ובחדש השביעי כו' מבואר במד"ר שע"י תק"ש יושב בכסא רחמי', ועוד ע"י הזכרת זכות אבות וכ"ז בחדש השביעי דוקא. וצ"ל מעלת חדש השביעי ומ"מ הוא בעצמו אינו מועיל כ"א דוקא ע"י תק"ש והזכרת הזכות. במד"ר שביעי ע"ש שבועה, ואי' בפרד"ס שבועה במל' יסוד ובינה, היינו שפע ואור הבינה לפעמי' היא ע"י יסוד ולפעמי' מל' עצמה כו'. וביאורו חי חי עצם האור, בן איש חי גם במיתתו כו', חי שהוא התפשטות האור השייך אל העולמות ולפ"ע דוקא שהוא בחי' אורות בכלים אורות מוגבלי ומצומצמי'.

נת' חי עצם, חי התפשטות.

ב) והנה ענין חי בעצם לכאור' במשל בנפש האדם צ"ל דהיינו עצמות הנשמה שלמעלה גם מבחי' האור והחיות כללי'. דהנה נת"ל בפ"א דחי בעצם שאין בו התפשטו' כל עיקר, הכוונה הוא שהכלי אינו פועל שום תוספת והמשכה יותר כן העדר אינו פועל גרעון, והוא לעולם על מעמדו, וזהו ההפרש בין עצם להתפשטות דהתפשטו' הוא מה שמציאותו הוא הגילוי וההרחבה ומה שמתפשט יותר הרי יותר מתאמת מהותו ומדריגתו, והוא תלוי בהכלי היינו מקום התפשטותו, וכמו מים המתפשטי' בנהר שלפי אופן גודל ועומק ורוחב הנהר כן הוא ההתפשטות, ולפ"ז הרי הכלי פועל בו השינוי תוספת וגרעון, והכלל בזה דהתפשטו' הוא מה שתלוי בדבר שחוץ ממנו, והדבר ההוא חסר לו, שהרי ע"י נתגדל ומתרחב מהותו. משא"כ עצם הוא שאינו מתאמת ע"י זולתו כל עיקר ואינו תלוי בסיבה שחוץ ממנו, ומהותו הוא עצמותו, ודבר שחוץ ממנו אינו פועל בו שינוי כל עיקר הן בתוס' או גרעון כלל כו'. והנה עצמות הנשמה הוא בחי' עצם שאין פועל בו שינוי תוס' וגרעון כלל והעצם אינו מתפעל ממקרי הגוף כו' כי אינו בגדר חיות להחיות את הגוף כ"א אור וחיות בעצם מצד מהותו העצמי. דהנה ידוע דבאור וחיות הנפש שמח' את הגוף יש ב' בחי', הא' בחי' החיות הכללי שלמעלה עדיין מבחי' התחלקות כחות פרטים, והוא המח'

כו'.

קיצור. הנשמה שרשה מפנימיו' הכלי' שהם דבוקי' בהאור, וכמו עד"מ הגוף שבהכרח יש בהם איזה השתו' אל הנפש, ומ"מ הם נק' כלי' ששייך לקרותם חו"ב אך הם דאצי' שנק' אין, ולכן גם הנשמו' נק' אין אלקי, וכמאמר מאן דנפח, ומשו"ז אין מעלי' ומסתיר על הנה"א ואדרבא הוא מלובש בהנה"ב ועי"ז מברר את הנה"ב להיות ואהבת בשני יצריך כו'.

נת'. פנימיו' הכלי'. הנה"א מתלבש בנה"ב.

א) אמנם יש עוד אופן עבודה והוא עבודת הנשמה עצמה מה שהנשמה בעצמה משכלת ומתבוננת באוא"ס ב"ה שאין לזה שייכות כלל עם השכל דנה"ט (אי"י* לע"ע נעלם ממני הכוונה, ואפשר זאת העבודה הוא ענין עבודת מדת התפארת שהוא לאסתכלא ביקרא דמלכא, וקרוב הדבר שכן הוא, ועמ"ש באריכות ומבואר הטיב במלות קצרות בד"ה הנה כאו"א שואל ודורש כו' הנק' קונטרס התפלה בתחלתו כו', והדברי' צריכי' עיון ועמקות מאד מאד). וכמשנת"ל דההשגה דנה"א היא השגה רוחניות בדוגמת השגת הנשמות בג"ע כו', דבהשגה זו מאיר האור האלקי שבההשגה ובגילוי ממש מאחר שאין כאן דבר המסתיר כו', ואינו דומה לההשגה דנה"ט שהיא מלבושי נוגה המעלים ומסתיר דלכן צריך עבודה ויגיעה עד שישגי את הענין האלקי וכ"ש עד שירגיש את האלקות שבההשגה כו' כנ"ל, וגם לאחר שמרגשת את האלקות מ"מ ה"ה אור המאיר ע"י מסך מבידיל, שהרי הלבושי' דנוגה דנה"ט ה"ה מסתירים על האור, וממילא גם לאחר שמוזכר את המסך ע"י היגיעה ומאיר לו האור, הרי מ"מ הוא אור המאיר ע"י מסך ואינו אור עצמי כ"א אור נקנה, היינו מה שבא מאור העצם ע"י המסך שהיא נבדלת מן העצם כו', ובהנה"ט ג"כ היא כמו דבר אחר נבדל ולא ענין עצמי, וכמו דעת הנקנה שהוא שאינו אמיתי בעצם וכמו ידע שור כו' דבעצם הרי הבהמה אין לה דעת וא"כ הדעת שלה אינו עצמי כ"א דעת עשוי (בל"א א גימאכטע זאך כו'), וזהו דעת הנקנה שאינו שלו להיות עצמי כ"א נקנה בו ע"י איזה דבר כו', וכמו"כ הוא בהאור המאיר בנה"ט הוא בחי' אור נקנה בלבד ולא אור עצמי שבעצם אינו שייך אליו, ולכן אינו מתעצם ואינו מתאחד אתו בבחי' יחוד ממש כו', וממילא גם ההתפעלות של הנה"ט מה שמתפעל על האלקות אינו התפעלות עצמי ממש כ"א התפעלות נבדלת מעצם האלקות והוא בחי' ביטל היש בלבד כו'. משא"כ הנשמה שהיא בבחי' אין האלקי וגם כמו שירדה למטה להתלבש בגוף לא נשתנה בעצם מהותה להיות בבחי' יש ממש וכנ"ל בענין ויפח באפיו נשמת חיים שאין כאן דבר החוצץ ומפסיק כלל בפני הרוח חיים כו' וכדבר הניתן מיד ליד כו', ולכן השגתה למטה היא ג"כ בבחי' אין אלקי בחי' השגה רוחנית כנ"ל ואין כאן שום דבר המסתיר כלל על האלקות, ולזאת א"צ עבודה ויגיעה כלל הן בעצם ההשגה והן בהרגש האלקות שבההשגה כו', והאור מאיר בה בגילוי

ג"כ לאלקות כו', ובשביל זה ירדה הנשמה ונתלבשה בנה"ט, דהשכל דנה"א נתלבש בהשכל דנה"ט להבין ולהשיג ענין האלקי כפי מהות ההשגה דנה"ט, דההשגה היא בבחי' יש כנ"ל, וא"א לו להשיג ענין אלקי כ"א ע"י ענינים והצעות מעניני העולם שמהם משיג את הענין האלקי כו' (ועמ"ש בד"ה מצה זו ו"ג באריכות מענין זה) ובודאי בהשגה זו הרי האור האלקי הוא בה בחי' הסתר והעלם כו', להיות ידוע דבכל השגה והתבוננות הרי העיקר הוא להרגיש את האור האלקי שבההשגה ולהתפעל על האלקות שבה, והיינו שלא תהיה ההתפעלות ותענוג הנפש על עצם השגת הענין מצד עומקו ורחבו כו' (שזאת ההשגה הוא רק מצד עצם מעל השכל כו'), וכידוע שיש תענוג בהשגה דכאשר משיג איזה ענין בעומקו לאמיתתו ובאורך ורוחב בריבוי הפרטים שבו, ונתפס ונקלט הענין במוחו שידוע את הענין היטב הן בעצמו והן בפרטי חלקיו שהוא כך וכך כו', הרי יתענג מאד בנפשו על הענין שכלי ומתפעל מאד על מעלת ורוממות הדבר כו' (בל"א אויף דיא רייכקייט און דיא גיהייבניקייט פון דער זאך כו'), ומ"מ כ"ז הוא בחי' התפעלות השגה ולא התפעלות אלקית כו', אמנם התפעלות אלקית היא שמתפעל על הענין לפי שהוא אלקות כו', והיינו שבאותו השגה עצמה הנה התפעלות ותענוג נפשו אינו על הפלאות ורוממות הענין שהוא שכלי כ"א על הפלאות ורוממות האלקות כו' (בל"א דער דער הער איז ניש דיא רייכקייט שכלי נאָר דיא רייכקייט פון אלקות כו'), כי הפלאות שכלי יש גם בענין שאינו אלקי וכמו בשארי חכמות כמו בחכמת התבונה וכדומה שיש בזה עמקות גדולה ואורך ורוחב כו', וכשודע את הדבר היטב יש בזה הפלאות (רייכקייט) שכלי ויתענג ויתפעל ע"ז וכ"ז אינו אלקות כו', כמו"כ בהשגת ענין אלקי יש ג"כ הפלאות השכלי ואינו מורגש בזה עדיין ההפלאות האלקי כ"א ההפלאה מצד השכל עצמו כו', ובהתבוננות העיקר שירגיש את ההפלאות האלקות שאו מאיר גילוי אלקות בנפשו ופועל בו ביטל ישותו והתפעלות המדות כו'. ובהשגה זאת דנה"ט צריך עבודה ויגיעה רבה עד שירגיש את האלקות כו', והיינו לבד זאת שצריך יגיעה על עצם ההשגה עד שיבין וישיג את הענין, עוד זאת צריך יגיעה רבה עד שירגיש את ההפלאות האלקי בזה ויתפעל ע"ז כו', והוא לפי שהנה"ט היא מלבושי נוגה שמסתיר ומעלים על אלקות, וא"כ הרי השגתה שהיא מלבושי נוגה ה"ז גופא מסתיר על עצם האור האלקי, ולזאת צריך עבודה ויגיעה רבה עד שיבין הענין האלקי וכ"ש שירגיש את האלקות שבו כו'. אמנם ע"י עבודה ויגיעה זו ה"ה מברר את הנה"ט, דכאשר הנה"ט משיג את אלקות ומאיר בנפשו האור האלקי ה"ז פועל הביטל בנה"ט ויתפעל באהבה לאלקות להיות ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך שגם הנה"ב ירצה באלקות כו', ובשביל זה נתלבש הנה"א בנה"ב להבין ענין אלקי בלבושי הנה"ב דוקא בכדי שגם הנה"ב יבין את הענין האלקי ויתפעל על אלקות (ועי"ז מתברר הלבוש דנוגה שהוא השגת הנה"ט כו'), ובהתפעלות המדות דנה"א יתפעל ג"כ הנה"ט ויתהפך לאלקות כו' (וכמבואר באריכות בטוב טעם בד"ה מצה זו הנ"ל). וכ"ז הוא עבודת הנה"א לברר ולזכך את הנה"ב

את כל הגוף בהשוואה ואין בזה התחלקות דראש ורגל דכך הוא מחי' את הרגל כמו הראש ממשי, והיינו מה שהאדם מרגיש א"ע שהוא חי דהרגש זה שהוא חי הוא בכל מקום בשהו, עד לעבט, רק שזה פועל אח"כ על מדרי' הב' כמשי"ת אי"ה, אמנם הרגש זה הוא בשהו בכל מקום ואבר מאברי הגוף, וזהו הנמשך מהחיות כללי שמחי' את כל הגוף בכללו, אצל אברים אצל כחות לעבין, ומתגלה ככולם בשהו, ולהיותו אור כללי מתגלה לכולם בשהו, וסיבת היותו כללי לפי שכל האברי' והכחות אינם בערך אליו כלל. והב' הן הכחות פרטים שמתלבשים בכל אבר בפרט, וכמו כח השכל במוח שבראש וכח הראי' בעין וכח השמיעה באוזן כו', דבהכחות פרטי' ישנו ההפרש בין אבר זה לחבירו להיותם פעולות פרטי' ואינה ערוך פעולת היד שהיא עשי' לגבי פעולת השכל הבא מהמוח שבראש, וכמו"כ בשאר הכחות שאינם דומים זל"ז כלל, ולהיותם כחות פרטי' בעצם הכלים פועלי' בהם תוס' וגרעון כו', ולפ"ז בחי' חיות כללי אחרי שהוא מחי' את הגוף הרי לכאור' הוא בכלל החיות להחיות עד שמשו"ז אי אפשר לקרותו חי בעצם, ורק עצם הנשמה כמו שהיא למעלה מגדר בחי' חיות להחיות אף לא בבחי' חיות כללי כו' נק' חי בעצם כו'. אמנם ג"ר לא יתכן לומר דהחיות כללי הוא בבחי' חיות להחיות, דכל אור וחיות הנמשך ומתגלה להחיות בהכרח שיבוא ויתגלה בפרטיו' דוקא, דהלא כל אבר משונה מחבירו, ולמו אור מיוחד להחיותו, והחיות כללי הרי אינו בא בבחי' התלבשות באברי' הגוף להחיותם, רק מה שמחי' את הגוף בכללו, וג"ז הוא ג"כ לא בבחי' התלבשות, דכל התלבשות היינו בבחי' אור בכלי דוקא, והחיות כללי מאחר שהוא אור כללי שאין בו התחלקות כחות אינו שייך לומר שבא בבחי' התלבשות להתלבש באיזה כלי. וכידוע דכלים שייך רק באורות פרטים אבל באור כללי אינו שייך כלים, והגם שיש כחות כללי' ומ"מ הם מתלבשים בכלי, וכמו תלת שליטין מוחא ולבא וכבדא כו', האמת הוא שהן בעצמם כחות פרטי' אלא שנקראי' כללי' לפי שהן כחות נעלים וראשיים שכל או"א מהם כולל בעצמו הרבה כחות שלמטה מהם ונקראי' כלל לגבי הפרט הכלול בהם, והם בעצמם ג"כ פרטי' רק שהם פרטי' גדולי' הכוללי' פרטי' רבי'. דבד"כ ג' כחות הנ"ל הן ג' בחי' אמ"ר (שייכות בחי' אמ"ר לתלת שליטין כו' י"ל עפ"י הקדמת מארו"ל העולם הוא גוף גדול והארם נק' עולם קטן כו', וכיארורו הוא על דרך המושכל שגם אמ"ר הוא בדוגמת התלת שליטין כו'). כמ"ש במ"א שכא"א מהכחות האלו דאמ"ר הוא כח כללי לפי מדרגתו, והיינו שהוא כמו מדרגת נקודה שמציאותה לכלול בתוכה כל מה שבאפשרי להסתעף ולהתגלות ממנה כו', ואח"כ כשבאי' לידי גילוי מהנקודה הכללי' הוא רק מה שאפס קצהו מתגלה, והגילוי הוא כחות פרטים כו', והמשל בזה א' הלומד איזה חכמה, שבכללותה ה"ה פרטי' (א'

בשהו"ג בגוכי"ק: ידוע דצמצום הוא פועל חלישות, ויותר התחלקו' פועל החלישות, ומבואר זה היטיב בד"ה החלצו נ"ט עד שהתחלקו' סיבת ההתכללו'. וי"ל ראי' לזה מכות הנפש ידוע שמחסרון כח א' נתמלא השני, כאשר כח הראי' בחלישו' נתחזק כח השמיעה. י"ל הטעם דלהיות חילוק הכחות והפרדתם כ"א על מקומו הוא צמצום, אמנם כאשר נחסר כח א' הרי נחלש הצמצום ונשתנה הסדר כו', אם כי חסרון הוא רק בגילוי אבל בהעלם נמצא, הנה גם הצמצו' הוא בגילוי, והראי' מכות נעלמי' כמו שהם נמצאי' בעצם אינם מצומצמי' כל עיקר, אמנם ההתכללות היא מצד אורו' דתיקון שהם בעצם כלול' זמ"ז כו'.

משבע חכ' כו') ובכאו לענין קשה ההבנה ומתגלה לו רק אפס קצה ומקצת הדבר ולא כולו כו', הרי שבכללותו הוא חכ' פרטי' אלא שבתחלה יודע הדבר בכלל ואח"כ מתחיל להאיר ומתגלה מקצת ממנו כו', ועד"ז יובן בתלת שליטין דבכללו' הוא חיות פרטי כו'.

קיצור. לכאו' חי בעצם הוא עצמו' הנשמה, עצם שאינו תלוי בסיבה חוץ לעצם, וההתפשטו' מציאותו מחוץ לעצם דוקא, וכמו התפשטו' הנהר מגודלו ורחבו ועומקו, החיות כללי מחי' כלל הגוף, והכחות פרטי' מתחלק, כל אור כללי אינו בא בהתלבשות אור בכלי, ותלת שליטין פרטי' גדולי' הכוללי' פרטי' קטני' בתוכם כו', וכמו ג' מד' אמ"ר.

נת'. עצמות הנשמה, חיות כללי, כחות פרטי', תלת שליטין, ג' מדרי' אמ"ר.

ג) והנה בחי' אור וחיות כללי אינו כן, אלא שהוא כללי בעצם ואינו כח פרטי ולא שכולל בתוכו פרטים כו' (הנה ביאור כוונת כפל הדברי' שאינו כח פרטי ולא שכולל בתוכו פרטי, י"ל הכוונה בזה, הנה נת"ל בפ"ב שהתלת שליטין המה בעצם פרטי' רק שנושאי' וכוללי' בתוכם ריבוי המדרי' וכמו הג' מדרי' אמ"ר, לזה הוא שמבאר שאינו כח פרטי אפי' כמו אחד המדרי' מג' בחי' אמ"ר, ועוד זאת יותר שאינו כולל בתוכו פרטי' שנאמר דוגמת התלת שליטין או הג' מדרי' אמ"ר הרי כאו"א מהם כולל הרבה, כן נאמר שהחיות כללי כולל בתוכו הפרטי' האלו תלת כו' אינו כן. דהנה התלת שליטין גופא אם שהם במדרי' נקודה כללי' ומ"מ אין א' דומה להבירו כלל, שהרי מעלה ומדרי' הראשונה הוא המוח, ולכן נק' ראש שהוא ראש ומלך האברים, ולכן הגילוי שבו הוא השכל וכל החושים הנעלי' כמו ראי' שמיעה ריח טעם כו'. והלב למטה ממנו במדרי' וכללותו הוא רק ענין המדות, והראי' שעיקר העבודה הוא להיות מוח שליט על הלב דוקא כו', ומ"מ הוא במדרי' נעלי' עדיין שהרי בחלקו הם אברי הנשימה כו'. ומכ"ש הכבד שבחלקו הוא מדור הפסולת כו' שהוא מדרי' הפחותה, ומ"מ הוא ג"כ נחשב בכלל אברי הנשימה. ומובן גודל ההפרש שבין ממשלת הראש לממשלת הכבד כו', ואינו דומה וערך כלל מה שהכבד הוא נקודה כללית לגבי מעלת מה שהראש הוא נקודה כללי', ואז הרי הדבר שיכלול אותם הוא במעלה ומדרי' נעלית ביותר, שהרי תחת ממשלתו יהי' גם הראש וכל התפשטו' האדירה, וידוע דכל אור כללי רום מעלתו הוא לפ"ע דברי' פרטי' הכלולי' בו. ומ"מ הנה האור והחיות כללי גבהה מעלתו עד שאינו בערך שיכלול פרטי' להיותו אור כללי בעצם, דגם מה שהראש נק' נקודה כללי' הוא רק בחי' התפשטו', וכנ"ל פ"ב בענין ההפרש שבין עצם והתפשטו', ולכן אנו רואי' שגילוי החושי' הוא לפ"ע העבודה והיגיעה, וכמאמר יגעת ומצאת תאמין כו', עד שגם דבר שחוץ לעצם מעלת ומדרי' השכל פועל ג"כ על החושי', וכמאמר לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, הרי שהרצון שהוא סוג אחר מבחי' השכל (והפכו שהרי השכל עקרו הטעם והסברא, והרצון הוא בלא טעם כו'), ומ"מ הוא ג"כ פועל על השכל, עד שבלמדו דבר שהוא חפץ או מקבל הענין וישיכל בו השכלו', שכ"ז הוא הוראה שהוא בחי' התפשטו' ולא עצם, דהתפשטות הרי מציאותו הוא מחוץ לעצמותו, הגם מה שע"י הרצון לומד ומבין הרי בזה לא שנתהו עצם השכל והכחות ונבראו מאין ליש כו', מ"מ הרי עיקר הכחות והחושי' הוא הגילוי דוקא וע"י הרצון מתגלגל ועושים פרי בהבנת השכל כו', וזהו מציאותו העצמי היינו הגילוי וזה נעשה מחוץ לעצם דוקא כו', ומכ"ש הלב והכבד שהם בחי' התפשטו' לבד. ולכן האור והחיות כללי אינו כולל בתוכו גם פרטי' כאלו להיותו כללי

עכ"פ להיותם כלי' ראויים לקבלה, והוא דהנה בכל דבר הרי יש בו חומר הדבר וצורתו, הצורה לעולם הוא רוחניות לפ"ע החומר, דהחומר הוא לעולם גשמי, והצורה היא רוחניות, ופי' צורה היינו נושא החומר ותכליתו, כמו עד"מ הכלי הגשמי כמו עד"מ כוס והדומה שהיא כלי לקבלה, וזהו הצורה של הכלי ותכליתו, והוא הרוחניות שבה, וכמו"כ הוא גם בכלי השכל עד רום המעלות נחלקי' לב' מדרי' עצם הכלי ותכליתו. דהנה גם בכלי יש אור שמחי' את הכלי והוא הצורה שהוא האור החיוני של הכלי עצמה, ואור זה הוא הדקות והפנימיות של הכלי הנק' רוחניות שבגשמיות. ובנקודה זו, היינו באור זה הוא מה שמבאר פרטי' ועניניו כו', וכמו"כ יובן בענין הכלים למעלה שיש בהם איזה ערך ושיוכות אל האור דמשו"ז המה כלים אל האור שיתלבש בתוכם, והיינו בחי' פנימיות הכלי שהיא בבחי' אין עדיין לגבי חיצוניות הכלי וכ"ש לגבי בי"ע, ובוזה היא משתווה קצת אל האור להיות כלי אליו לקבל האור בתוכה בבחי' התלבשות כו', ומ"מ ה"ה בבחי' כלים לגבי האור היינו שבהם נתפס האור בגדר חכ' ובינה כו', דהאורות מצ"ע ה"ה פשוטים שאינו שייך בהם כלל מהות חכ' ובינה כו', ונק' בלי מ"ה בלי מהות כו', ובהכלים ה"ה בבחי' חכ' ובינה כו', אבל מ"מ ה"ה מובדלים בערך מבחי' חכ' ובינה דבי"ע עד שאינם גם בבחי' מקור להם ונק' עדיין חכים ולא בחכ' ידיעא מבין ולא בבינה ידיעא כו', לפי שהן בבחי' אין כו', וא"כ הנשמה דשרשה מבחי' פנימיות הכלים ה"ה ג"כ בבחי' אין אלקי, וגם כמו שירדה למטה ונתלבשה בגוף לא נשתנה ממהותה להיות בבחי' יש ממש כ"א היא בבחי' אין כו'. דהנה כתי' ויפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכו נפח מתוכו ופנימיותו שהוא בחי' פנימיות הבל העליון כו', ובבחי' הבל רוח זה שנפח באפיו לא יש שום דבר המפסיק וחוצץ כלל כו', וכמשמעותו הלי' מ"ש ויפח באפיו כו' שלא יש שום הפסק כלל מן ההבל לאפיו, שאותו ההבל ממש שיצא מתוכו ופנימיותו הולך בלי הפסק עד שבא לאפיו כו', לפי שאין התהוות המציאות של הנשמה ע"י ממוצעים רבים המעלימים ומסתירים להיות נבדל מעצמות אוא"ס ב"ה, אלא היא עצמות ומהות הרוח חיים שבעצמות חיי החיים ונק' נשמתא דפרחא מחיי העולמים כו'. וז"ש והאלקים עשה את האדם ישר, דפי' האדם קאי על הנה"א אדם אתם כו', והאלקי' עשהו בבחי' יושר שלא ע"י ממוצעים המסתירים אלא ישר עשהו ממהו"ע ית' ממש בחי' אדם אדמה לעליון כו', והיינו לפי ששרשו הוא מבחי' פנימיות הכלים (וגם מבחי' פנימיות האור כו' (דעיקר מעלת האדם הוא מה שהוא בבחי' פנימיות דוקא, ולכן הוא בצלם ודמות שלמעל', שכל הגילויי אורות למעלה הוא מבחי' הפנימיות דוקא וכידוע) כמ"ש במ"א), שז"ע מה שמתוכו נפח כו', לכן אין הפרסות מפסיקות ומעלימות כלל על הנשמה אלא נמשכה בבחי' יושר בלי שינוי המהות בעצם כו', וכמא' נשמה שנתת בי כו' שהוא כדבר הניתן מיד ליד שאין בזה שינוי בעצם כו', ולכן גם למטה ה"ה בבחי' אין האלקי בעצם כו', ומשו"ז כל הכחות דנה"א השגתה והתפעלות מדותי' גם כמו שירדה למטה הכל הוא בבחי' רוחניות האלקי מצד עצמה ולא בבחי' יש כלל כו'. אך הנה הנשמה מצד מעלתה שהיא בבחי' פנימיות ולא נשתנה בעצם מהותה לכן ביכולתה דוקא לברר את הגוף והנה"ב להפכם

השגת הנשמות בג"ע שנהנים מזיו השכינה כו', הרי שם ההשגה אינו בבחי' יש כו', וכמו"כ הוא בהנשמה כמו שהיא למטה השגתה הוא בבחי' דקות ורוחניות האלקי לא בהגשמה ובישות כלל כו', ובנה"ט בא השגה בהגשמה בבחי' יש ממש כו'. וכמו שאנו רואין שיש חילוקים בטבע השגת בנ"א שיש מי שכל ענין אלקי שמישיג בא אצלו בהגשמה ממש היינו בלבושי וענינים מוגשמים, וכן עצם הענין הוא תופס בהגשמה כמו דבר המוחש ממש, וכמו שתופס בדבר הגשמי כמו"כ הוא תופס בהענין שכלי כמו בדבר הגשמי ממש, והיינו מפני שכלי שכלו בעצם המה בעביות וגסות כו', אבל מי שכלי שכלו דקים ה"ה תופס כל ענין בדקות ורוחניות (בל"א ער נעמט אידייל דעם ענין כו'), ושניהם הם השגה ותפיסא ומ"מ זה גשמי וזה רוחני כו', וכמו"כ יובן בהשגת הנה"א אם היות שהיא השגה מ"מ ה"ה השגה רוחנית ואינה בבחי' יש כו', וכמו בתענוג יש כמה מיני תענוגים. וכמו תענוג שבחך אוכל יטעם הגשמי ותענוג שבשיר וקול ערב ותענוג שבכבוד ותענוג שבשכל וכדומה, הרי התענוג שבשיר הוא תענוג רוחני יותר מהתענוג שבטעם מאכל גשמי כו', עד תענוג שבשכל שהוא תענוג רוחני יותר כו'. וכמו"כ הוא בהשגה יש בזה גשמי ורוחני, והשגת הנשמה עצמה היא בחי' השגה רוחנית כו'.

קיצור. חי בעצם אינו שייך על עצם הנפש. ג' מדר' בנפש, נקודת החיות, היות כללי, התפשטו' הכחות, עצם החיות נקודה, שטח ב' בחי' היות כללי ופרטי, קו המחבר נפש עם הגוף, והם ג' מדר' חומר צורה תיקון. ובעבודה היינו עבו' הנשמה מצ"ע, כל הנשמה תהלה, דכל השגה דנה"א הוא ע"י נה"ב.

נת'. נפש. חומר צורה תיקון. עבודה עצם הנשמה.

ט) והענין הוא כידוע דהנשמה היא מבחי' פנימיות הכלים, ופנימיות הכלים הוא בחי' אין עדיין, דההפרש בין אורות וכלים בכלל הוא ההפרש בין אין ליש דהאורות הן בחי' אין והכלים בכלל הן בחי' יש, אמנם העיקר הוא בבחי' חיצוניות הכלים שהן בחי' יש עד שהן מקורים להדברים שלמטה וחיצוניות הכלים דאצי' נעשים נר"ן לבי"ע כו', אבל פנימיות הכלים ה"ה דבוקים בהאור ויש להם איזה ערך ושייכות אל האור. דהנה במא' דפתח אלי' אומר וכמה גופין תקינת לון כו' חסד דרועא ימינא כו' חכמא מוחא כו', הרי מדמה ענין הכלים אל האורות כדמיון אברי הגוף אל כחות הנפש, והנה אנו רואין בגוף ונפש אם היות שהכחות והאברים מובדלים זמ"ז שזה רוחני וזה גשמי מ"מ בהכרח לומר שיש בהם איזה דבר שמשותפים זל"ז שע"י המה כלים לקבל צורת הנפש בתוכם, וכמו חומר העין שהוא כלי לאור הראי' הרוחניות, הנה אם היות שהעין הוא חומרי, מ"מ בהספירות והבהירות שבחומר העין בזה הוא משתווה קצת אל אור הראי' הרוחניות וע"יז הוא כלי אליו כו', וכמו"כ בחומר המוח יש בו לחלוות דק שיש לו מצד זה איזה ערך ושייכות אל אור השכל שיתלבש בתוכו ע"יז כו' (והנה עיקר ויסוד ענין זה הוא להסביר שיווי הכלי אל האור במקצת

בעצם שאין בו התפשטו' כל עיקר כו', דבר המתקבל בשכל כו'), ולכן ההתגלות מאתו הוא ג"כ אור כללי דוקא, כמו התפשטות החיות להגוף בכלל כו'. דבר מפורסם כי גילוי מורה על כח המגלה, ולפ"ע מהות הדבר כן הוא ההתגלות שלו. ויובן כמו שאנו רואי' במדר' בנ"א ישנם אלו שהם פנימיים בעצם וישנם שהם חיצוניים, הפי' פנימיים וחיצוניים, פנימי' הוא מה שטבעם בעצם להיות מסור בכל כחם ונפשם לדבר שעושים, בכל דבר הוא מניח א"ע (ער לייגט זעך גוט אראין אין דער זאך) והדבר נוגע לו (דיא זאך רירט עם און) ואין הפרש אצלו אם הוא מצטרך להדבר ההוא, ואז מתבונן היטיב באמיתת הדבר כמו שהוא, וגם כאשר זולתו ידרש עצמו באיזה ענין, אז נוגע לו הדבר כמו שהוא ענין עצמי ממש, וטבעם להיות אנשי אמת כו', וכ"ז באשר עיקרם ושרשם הוא בחי' פנימי', והוא דבוק אל עצם הדבר וחושב ומתבונן בזה, ובעצם הדבר הרי אינו נוגע הפרטי' אם נוגע לו בעצמו או לזולתו, וכל פנימי הוא אמת, דאמת הוא מה שעצם הדבר הוא כן, ואמת אין לו הפסק, פי' שאין לו שינוי, וכל עצם הרי בלתי משתנה, ולהיות שהוא בטבעו פנימי פי' דבוק אל הפנימי, לכן בכל דבר הוא בבחי' פנימי כו'. והחיצון הוא שאינו מניח א"ע בכל דבר, רק עליו פועל דבר הנוגע לו בפרט, או יפעול עליו להתבונן בזה, ולזולתו לא יוכל לחוות דעה כלל, ואם לפעמים עליו להטיב לזולתו בעצתו ונדמה בעיניו שחושב ומתבונן ודבוק בעצם הדבר (ער איז זייער צוגיטראגין און טראכט אין דעם) הוא רק דמיון שוא, כי גם בענין הנוגע לו בעצמו קשה לו ומכ"ש בהנוגע להזולת כו', עד שבכל פרט ופרטי פרטיות ניכר ההפרש שבין ב' סוגי האנשים האלה. והעיקר ההפרש שביניהם הוא בענין השכל, דמי שטבעו פנימי הוא משכיל השכלות עמוקות, ולכה"פ הוא מבין הדבר לאמיתתו ולתכליתו, משא"כ החיצוניים אינו מבין השכל, ואם מבין הוא רק בכללותו, משא"כ בפנימי שהוא מבין בכל פרט ופרט ממש ומאיר לו הרבה אור בכל פרט ומוכרח אצלו כל תיבה ומלה ממש מוצא בה טעם ואור וחיות ומפרט כל פרט לריבוי פרטי' ומעלת ומדר' כו', והחיצון הוא ג"כ מבין את השכל רק בכללותו ואינו נוגע לו אם חסר כו', וזהו מה שהתגלות מורה על המגלה כו'. ועפ"ז יובן שהאור והחיות כללי להיותו כללי בטבעו ע"כ גם האור המתפשט ממנו הוא ג"כ כללי, שהאמת הוא שמחי' את הגוף אמנם החיות הוא רק בכלל.

קיצור. האור והחיות הוא כללי בעצם ואינו כה פרטי ולא כולל הפרטי' (ביאורו שאינו גם כולל הפרטי' העצמי' שהם נקודו' כמו תלת כו' אמ"ר, דגם הם ישנם מעלה בא' על חבירו כו', ואפי' הנקודה היותר נעלי' מוחא כו' הוא ג"כ בחי' התפשטו' ולא עצם), ולכן גם הגילוי הוא כללי. והגילוי מורה על העצם, כמו סוגי בנ"א פנימי' וחיצוני' שבכל פרט פרטי' מעשיהם ניכר ההפרש שבניהם, ומכ"ש שבשכל שהפנימי' בא על אמיתת הכוונה ומאיר לו רב שכל ועומק האור וזיוו ומשכיל השכלו', והחיצוני' הוא רק שמבין בכללו' הענין.

נת'. אור וחיות כללי. תלת שליטין. רצון. גילוי.

ד) והנה באור וחיות כללי אינו שייך בחי' כלי כלל, כי הכלי בהכרח מצייר ומגביל את האור. וכמו עד"מ כחות הנפש מצד הגילוי אינם שוים בכל או"א, דמי שכלי שכלו טובים יותר פועלי' המשכה וגילוי יותר, ותלוי רק בהכלי שאם הכלי היא מזוככי יותר אז היא ממשכת ומביאה אור נעלה יותר כו'. וזיכור הכלי תלוי באופן העבודה, אם העבודה היא רבה ומיגע א"ע אז

הוא פועל וזכך הכלי, הרי נראה בעליל כי הכלי מצייר את האור שהיה נמשך לפע"ה הכלי דוקא כו', כן הכלי היא מגבילו. כי הננו רואי בחוש שיש כמה אנשי שבתחלה היו פשוטי ביותר ולא היו שייכי כלל לשכל, אדרבה היו שונאי בטבעם את איש השייך אל השכל, וכמאמר ר' עקיבא, והוא בעצמו לא הי' שייך כלל לענין שכלי, ואח"כ דרש על כל קוץ וקוץ תלי תילים של הלכות, ובהכרח לומר שגם קודם היו החושים שלו על צד ההפלגה, ומ"מ הרי הכלי פעלו הגבלה בהחוש והכחות, רק אח"כ כשהלך ללמוד ופעל בהם (בהאברי והכלי) כפי והכרח שהוא מדרי נעלית ביותר הגיע למה שהגיע, הרי מובן מזה איך שהכלי מגביל האור ומציירו כו', אמנם כ"ז הוא באור פרטי בעצם, ואפי' הוא כללי שכולל בתוכו הרבה פרטי אך הוא בעצם פרטי ונק' רק נקודה כללי כנ"ל (פ"ג), משא"כ אור כללי א"א שיהי בבחי' ציור וגבול, וגם מזה מובן דכל אור הבלתי מוגבל א"א שיהי נתפס באיזה כלי כו'. דהכלי אם שהיא מגביל את האור, מ"מ הוא באור שהוא בערך וכמו כאשר מתלבש כח השכל במוח שבראש או נאמר שהמוח מגביל את האור, אמנם הוא בערך וסוג עכ"פ, משא"כ כאשר השכל שבנפש יתלבש ברגל או בכבד, שאינו בערך לאמר שהוא הגבלה קשה ביותר, מאחר שאינו בערך כלל, ועד"ז יובן כאן דאור הבלתי מוגבל אינו שייך לכלי דכל כלי הוא בחי' גבול, ואור כללי הוא בל"ג כו', והגם דכתי' (תהלי' קי"ט צ"ו) רחבה מצותך מאד ומבואר בדא"ח שהמצות הם כלים רחבים לקבל מאד העליון כו', הרי לכאורה משמע מזה שישנם מציאות כלים שמקבלי בתוכם בחי' בל"ג דוקא. אך הענין הוא דהנה מצות הם כלי לקבלה והטעם הוא באשר הם ציווי המלך וגזירתו, ואין טעם לרצון, ומאחר שכך עלה ברצונו וציונו לעשו' כן עלינו לקיימן מבלי לחפש טעם הרצון, ולכן אנו מברכים על המצות אשר קדשנו שנוסח זה בלתי משתנה וכמו בנטי' ואכילת מצה ומרור ועוד כו', דזהו כללי ענין המצות שהם בחי' ומדרי' ציווי שנצטוו, ולכן מצוה הוא שם הכולל, הן לעשה והן ללא תעשה, ולהיותם במעלה ומדריגה נעלה כזו הוא מפני שהם באים בכח המצוה, ולכן נקראי בשם שלוחי' כידוע. ועפי"ז יבואר אומרו רחבה מצותך מאד, שציווי בוראינו מלכינו הם רחבים שבאפשרם לקבל מאד העליון, אמנם אין זה מצד עצמם כ"א באשר הם מצותך, עד שעיקר מעלת המצות הוא מצד המצוה שמצוה לעשות כן, וכמאמר גדול המצוה ועושה, דלכא"ו הרי למקיימי המצות אין הפרש אם מקיים מצד מה שנצטוה או משום סגולת עצם הדבר ההוא, פירוש שעצם הדבר נראה בעיניו לקיימי, כי ישנם כמה מצות שגם אם לא היו מוזהרי' הי' השכל מחייבם וכמא' למדנו צניעות כו' גזל מנמלה כו' (עירובין [ק, ב]) ומ"מ אמרו גדול המצוה, והוא לפי שמעלת המצוה הוא מצד כח המצוה, ולכן אמרו למה קדמה שמע לוהא"ש בכדי שיקבל עליו עומ"ש ואח"כ יקבל עליו עול מצות, וכמאמר המד' ע"פ אנכי קבלו מלכותי ואח"כ קבלו גזרתי, ומה שהם כלי לקבלה הוא רק באשר הם מצותך בחי' ציווי המלך, והמקיימן הוא מצד קבועו"ש שהוא מסירת הרצון לגמרי והנחת העצמות ממש כו'. ועפי"ז יובן דאור הבלתי מוגבל א"א שיהי נתפס באיזה כלי כו' והוא פשוט מכל גדר וציוור ממש, ולפי"ז יובן שלהחיות כללי אינו שייך לומר שהגוף כלי אליו, ומה שהוא מחי' את הגוף בכללותו, אין הפירוש שמתלבש בגוף להחיותו כ"א שהגוף חי ממנו ממילא, דכשהנפש נמשך בגוף ממילא הגוף נעשה חי (ולא שמתעסק להחיותו שאז הי' יתכן ע"ז לי' התלבשות ממש כו'). והמשל בזה כמו יורה מים שעומד נגד האש ה"ה מתחמם, שמוכן שהוא אינו בא בהתעסקות שנאמר שהאש מתעסק בהמים לחממם, כ"א שהוא בדרך מאיליו וממילא ואינו בדרך

נקודה כללי, הב' חיות כללי המתפשט בכל הגוף וכולם שוה, הג' התפשטו הכחות באברי הגוף בדרך הלבשה, ועתה יבאר ג' מדרי' אלו כו'. והענין הוא כמ"ש במ"א דבנפש האדם יש ג' מדרגות נקודה קו ושטח, דנקודה הוא בחי' הנפש כמו שהיא מובדלת מן הגוף, היינו שאין לה קישור וחבור אל הגוף כו', ובחי' שטח הוא הארת הנפש שמתפשט בגוף, וי"ל שנכלל בזה ב' המדריגות הנ"ל היינו החיות הכללי שיש לו ג"כ אחיזה בגוף והכחות הפרטים הם בבחי' התלבשות ממש שכ"ז נק' שטח כו', והקו הוא בחי' הקישור והחבור דנפש בגוף שהוא קישור הצורה בחומר כו'. גם י"ל דקו ושטח הם ב' בחי' חיות הנ"ל דהחיות הכללי הוא בחי' קו להיות שהוא בחי' אור כללי עדיין, והחיות הפרטי שהוא גילוי אור פרטי שנתפס ומתלבש באברי הגוף הוא בחי' שטח כו'. ולפי"ז י"ל דג' מדרי' נקודה קו שטח הן ג' בחי' חומר צורה ותיקון שבנפש (וכמ"ש במ"א בענין אתה בראתה אתה יצרת ואתה נפחת כו'), דחומר הוא בחי' הנקודה העצמית עדיין טרם שמתפשט עדיין בבחי' חיות להחיות את הגוף, רק שכל בחי' חיות נמשך ממנה והיא עצמה למעלה עדיין מבחי' חיות והתפשטות כו'. וצורה הוא בחי' הגילוי הכללי מהנפש שאין בו עדיין התחלקות פרטים, וזהו חיות הגוף בכללו שהוא בכל האברים בשוה, וזה נק' קו להיותו בבחי' המשכה כללית עדיין כו'. ותיקון הוא בחי' התחלקות הכחות שכל כח פרטי מתלבש בכלי פרטית שזהו בחי' שטח כו'. ואיך שיהי הרי בחי' הנקודה העצמית דנשמה (ואין זה בחי' עצם הנפש ממש כ"א בחי' העצמית דנר"ן) הוא למעלה מבחי' חיות הגוף, ובבחי' זו אין שינוים כלל מצד הגוף לא בקטנות וגדלות ולא בתוקף וחלישות שהיא תמיד באופן א' משעה שנולד עד שעה אחרונה כו', לפי שהיא מובדלת בעצם מהגוף והתקשרותה בגוף הוא רק בכח המפליא לעשות שמקשר רוחניות בגשמיות כו', אבל אין הגוף כלי אליה כלל וכלל עד שאינו שייך לומר ג"כ שהיא נאחזת בגוף, וכמו באור וחיות כללי שאם היות שאין הגוף כלי אליו מ"מ יש לו אחיזה בגוף לפי שמ"מ יש לו קצת שייכות אל הגוף שהוא בבחי' חיות אליו אלא שהוא חיות כללי ובדרך ממילא כו', אבל מ"מ ה"ה חיות אליו כו' כנ"ל, ולכן שייך לומר שיש לו אחיזה כו', אבל על עצם נקודת הנשמה אינו שייך לומר מצ"ע שיש לה אחיזה בגוף, רק מצד הכח המפליא לעשות כו', ועל בחי' זו שייך לומר שהוא בחי' חי בעצם כו'. והנה בעבודה י"ל שזהו ענין עבודת הנשמה מצ"ע וכמ"ש כל הנשמה תהלל י"ה, שהנשמה עצמה תהלל י"ה, שאין בזה חיבור מנה"ט כלל כו', וזהו שכר עבודתה שעובדת לברר את הגוף והנה"ט כו'. דהנה ידוע דתכלית ירידת הנשמה בגוף הוא לברר את הנה"ב כי הנשמה עצמה א"צ תיקון כי היא חלק אלוה ממעל וחלק מאלקות ממש, וגם כמו שירדה למטה לא נשתנה בעצם מהותה כו' כמ"ש במ"א, ולזאת א"צ תיקון לעצמה כ"א לברר את הנה"ב, שבשביל זה נתלבשו כל הכחות דנה"א בהכחות טבעים דנה"ב, שהשכל דנה"א מלובש בשכל דנה"ב, דכל ענין אלקי שמבין ומשיג הנה"א ה"ז בא במורגש ובהשגה גשמיות בשכל דנה"ט, דבנה"א מצ"ע הרי ההשגה שלו הוא בחי' השגה אלקית ולא בבחי' יש, ובדוגמא כמו

כמ"ש במ"א. וכמו"כ צ"ל הכנת הכלים לקבל בהם האור ולפי אופן זינוך הכלי לפי אופן זה יומשך בהם האור כו', שז"ע עליית הכלים וכמו העליות דשבת דעשי' עולה ביצי' ויצי' בבריאה ובריאה באצי' וגם למעלה יותר, והיינו שהכלים דבי"ע מזדככים ועולים עד שמאיר בהם אור האצי' כו' כמ"ש במ"א. אבל באור והחיות כללי אינו בא בבחי' התלבשות ולא ע"י עסק והכנה ואינו שייך לומר בזה שהוא בבחי' חיות להחיות כו' אחרי שהוא בדרך ממילא כו', ומ"מ (לאחר אריכות ההסבר בכל העניני' הנ"ל דכחות פרטיי' הם באי' בהכנה הן מצד האורות והן מצד הכלים, משא"כ החיות כללי שאין צריך שום הכנה כלל, אבל הוא נמשך בדרך ממילא כו', ומ"מ לאחר כ"ז הנה על החיות כללי) גם חי בעצם א"א לומר ע"ז שהרי מ"מ הוא (החיות כללי) מתפשט בגוף להחיותו אלא שהוא (אופן חיותו) בדרך ממילא, אבל מ"מ ה"ה בבחי' חיות שמחי' את הגוף ואיך נאמר ע"ז חי בעצם ולא בבחי' חיים להחיות כו'. ועוד זאת שהרי גם בהאור והחיות כללי יש שינויים והוא מה שבמשך זמן מתחלש, וכמו בזקן שנעשה חלש בכללות כחו כו', ואם חיות שהסיבה היא מצד הגוף היינו מצד הפרדת ההרכבה ומצד התייבשות הלחלוחית שבוה נאחו החיות הכללי כו', מ"מ הרי בזה הוא דומה לשארי הכחות שסיבת ההסתלקות בהם הוא מצד שינוי הכלים כו' (ועוד דמאחר השינוי הוא מצד חלישות הכלים, שהוא בדוגמ' שארי אברי הגוף, הרי אפ"ל שהוא בדוגמת שארי הכחות, שהכלי' פועלי' בהם ההמשכה והגילוי, דזהו ידוע דכלי' הם ממשיכי' את האור בתוכם, ובדוגמא כזו הוא גם בהחיו' כללי, שנאמר שהגוף פועל עליו כו'), ואיך שיהי' הרי יש בו שינוי מצד הגוף ובבחי' חי בעצם צ"ל שאין בו שום שינוי כלל מצד הגוף כו'.

קיצור. ביאר ענין כחות פרטי' שצריכי' הכנה והתעסק' מענין ההשפעה אל הוולת, וכמו"כ בהשגת השכל בעצמו, וגם בגילוי מקור השכל, ותלוי ג"כ לפ"ע הכנת האברים, והראי' בעת שהוא יגע ועמל או לאחר האכילה או לא ישכיל כ"כ, משא"כ החיות כללי אינו שייך הכנה כלל, ומ"מ א"ל על החיות כללי שהוא חי בעצם.

נת'. שכחות פרטי' הם בהתעסקות דוקא.

ח) אמנם ג"ז א"א לומר דהכוונה בחי בעצם הוא על עצם נפש ממש, שהרי העצם ממש הוא למעלה מענין ובחי' חי, דענין חי שייך לומר על דבר הבא בהמשכה וגילוי עכ"פ כו', וגם הרי עצם הנפש אינו מתלבש בגוף כלל ואיך יקרא משו"ז איש חי בעצם כו' אחרי שאינו מתלבש בו כלל כו'. אך י"ל ע"פ מ"ש בסש"ב פנ"א דהמשכת כל תרי"ג מיני כחות וחיות מהעלם הנשמה אל הגוף להחיותו על"י אמרו שעיקר משכנה והשראתה של המשכה זו וגילוי זה הוא כולה במוחין שבראש כו', וי"ל דענין המשכה זו הוא למעלה גם מבחי' האור והחיות הכללי, שה"ה בבחי' התפשטות החיות בגוף עכ"פ כנ"ל, ומשכן הנשמה שבמוחין הוא בחי' נקודת החיות בכללו טרם שמתפשט בגוף, וממנו נמשך בחי' החיות המתפשט בב' מיני חיות הנ"ל להחיות את הגוף בכללו ולהתלבש בכל אבר בפרט כו' (לפי"ז הרי יש בזה ג' עניני' הא

התעסקות כלל). וכמו אור וזיו השמש שמאיר בבית שנעשה בבית אור הרי אין זה ע"י התעסקות השמש להאיר את הבית, ומשו"ז לא יתכן לומר על אור השמש שהוא בבחי' התלבשות בבית רק כאשר חיות השמש עצם בהירי וטבעו להאיר ממילא מאיר גם הבית, והגם שנמצא בשמש כמה פעולות כמ"ש (דברי' ל"ג י"ד) וממגד תבואות שמש והפירות מתבשלי' על ידה כידוע, וכמו"כ בשאר דברי' השמש פועל בהם כו', אמנם זה הוא ג"כ מהשמש בדרך מאילוי וממילא ואינו בבחי' התעסק כלל, וכמו"כ הוא באור וחיות הנפש ג"כ שאינו בבחי' התלבשות כו'.

קיצור. באור וחיות כללי אינו שייך כלים, בהכחות פרטי' הכלי' פועלי' ציור בהם שלפ"ע הדבר כו' כן הוא הגילוי. כמו"כ פועלי' ההגבלה, וכנראה באנשי' שהיו תחלה פשוטי' ואח"כ נתעלו במעלת השכל, ואז האברי' העלימו על האור לגמרי כו'. ואור כללי א"א שיהי' מוגבל והבלתי מוגבל א"א שיותפס בכלי'. הכלי מגביל רק בדבר שהוא בערך השכל במוח, אבל התלבשו' השכל ברגל אינו בערך כלל. רחבה מצות מה שהם כלי' לקבל מאד הוא רק מצד הקבועו"ש שהוא כח המצוה כו'. ומה שמחי' את הגוף הוא ממילא, כמו חימו' היורה מהאש, והשמש בהיו' שהוא עצם בהירי ע"כ מאיר כו'.

נת'. חיות כללי. כחות פרטי'. מצות. קבועו"ש. שמש.

ה) והגם שאינו דומה לגמרי לאור וזיו השמש, שהרי אור וזיו השמש אינו צריך לכלי מוכנה כלל שמאיר בכל מקום בשוה כו', שהרי מאיר גם באשפה ומקומות המטונפים בדוגמת הארתו בבית ועל אבן טוב, כי כל זה אינו נוגע איליו ואינו צריך כלי כלל, וגם במקום שאינו כלי לקבל האור והזיו הוא ג"כ מאיר, אבל אור וחיות הנפש צריך כלי מוכנה אליו שהכלי תהי' לפי אופן סדר הבאת והמשכת האור כו', ולכן ה"ה מתגלה דוקא בגוף האדם שמוכן בכללה לקבל צורת הנפש, וההכנה כללי' הוא מה שמצוייר באופן התחלקו' כללי' ופרטי', כמו הג' חלקי' כללים ראש גוף רגל, ואח"כ בחלקים ואברי' פרטי' כמו עין און כו', משא"כ בגוף הבהמה אינו מתגלה כו' שהרי אין בה התחלקו' הכללי' ופרטי' שיהיו כלים לקבלה כו'. וכידוע מענין הגלגולי' ר"ל שהוא מה שנפש האדם מתגלגל בבהמה או באחד הבע"ח, והוא בא עונש על עוונותיו והוא צער גדול ויסורים להנפש, והוא באשר אין הגוף ההוא כלי לקבל את הנפש. הרי מובן מזה שהנפש אינו בדומה להשמש, שהרי השמש אינו צריך כלי מוכנה והנפש מתגלה במקום שיש כלי מוכנה עכ"פ, ועוד זאת יותר שלפ"ע הכלי כן הוא ההתפשטו' שלו וכנ"ל פ"ג. אמנם זהו לפי שחיות הנפש בכלל הוא בחי' אור פנימי וכל או"פ בא בבחי' התלבשו' דוקא, והתלבשות הוא אור בכלי, ושהכלי נקלט האור בתוכה ואז יאיר ויתגלה כו', דזהו כללות ההפרש בין אור וזיו השמש לאור וחיות הנפש, דאור וזיו השמש הוא אור מקיף ולכן כל פעולתיו הוא בבחי' מקיף דוקא, כי עצם השמש הרי יש בו כמה סגולות, ועוד יותר סגולות הפכים מצמיח ומיבש וכדומה, וכל אחד על מה שהוא עלול ע"י השמש יוצא הדבר מהכח אל הפועל, והוא בעצמו בחי' מקיף, ואור וחיות הנפש הוא אור פנימי, לכן צריך כלי מוכנה בכדי שיתגלה האור והחיות ולולא זאת אינו מתגלה כו', אבל כשיש כלי מוכנה ומתגלה החיות הנה אופן החיות הוא לא בדרך התעסקות כ"א בדרך ממילא כו'. ויובן זה עד"מ באור השמש הרי יש ג"כ מה

שפועל בדרך או"פ (והפירוש או"פ מצד כלי המקבל, וכמשי"ת אי"ה, ואין זה סותר למשנת"ל פ"ד, ובהמשך הדברי' מבואר היטיב, ומושג בדקות השכל), וכמו ממגד תבואות שמש כו', שאור השמש פועל הצמיחה, וצ"ל דהיינו לפי שהצמח הזה הוא מוכן ומורכב באופן כזה שהשמש יפועל בו הצמיחה וההגדלה, וצמח אחר שאין השמש פועל בו הצמיחה הוא לפי שהוא במזיגה והרכבה אחרת כו', והיתכן לומר שבהצמח שהוא פועל בו הוא בדרך התעסקות ובמה שאינו פועל אינו בדרך התעסקות, דבודאי אופן הארת השמש הוא ככולם בשוה בלי שום התעסקות כלל כו', אלא הכל תלוי לפי אופן וערך הכלי, הוא המזיגה וההרכבה כו' (ועפ"ז יובן מה שנת"ל פ"ד שהשמש פועל בדרך מקיף מבואר מהפסוק ומגד תבואת כו', ועתה מתבאר שהוא בדרך או"פ וביאורו ג"כ מפסוק זה. אלא נראה ב' העניני' דהשמש מצד עצמו הוא בחי' מקיף, ופועלו מצד עצמו הוא ג"כ בבחי' מקיף, והפי' שפועל ככולם בשוה כו'. אמנם מה שנק' או"פ הוא רק בזה דידוע דאו"פ הוא בא בדרך התלבשות, היינו התלבשו' נק' מה שהכלי מקבל את האור בתוכו, ומשו"ז נק' או"פ וכנ"ל פ"ד בענין כלי כו'). וכמו"כ יובן באור וחיות הנפש אחר שמתגלה ומאיר בהגוף ה"ה מחי' אותו בדרך ממילא בלי שום התעסקות כו' דהן אמת שהנפש התפשטותו הוא דוקא בגוף האדם, והראי' מגלגולי' שהוא צער הנפש ויסורים לו, ומ"מ כשמאיר בגוף אינו בבחי' התעסקות כל עיקר כ"א בדרך ממילא ובלי שום התעסקות, ואין זה כמו גלגלים המנהיגים זא"ז שהמניע הראשון צ"ל איזה עסק בפועלו, היינו שיפועל התנועה עכ"פ ואח"כ הגלגלי' מנענעי' זא"ז, וכמו עצלות הקיטור או קיטור הרחיים שהקיטור הוא המניע, הרי צ"ל שיתרבה כח הקיטור בהמכונה הנעשה בו עד שגובר כחו להניע סיבוב הראשון אשר הוא מנהיגו, וכשכחו גדול יכולים לקשר בו עוד סיבובים עד שמנהיג כולם שזוהו בדרך התעסקות כו' והראי' שהרי ברגע הראשונה של הסיבוב הראשון בלתי אפשרי שיניע את כל הסיבובים התלויים והקשורים בו, והוא בעצמו מתחיל להלך לאט לאט עד שאח"כ הוא מתחזק והולך בחזקה ופועל פעולתו, והוא ראי' גמורה שהוא בדרך התעסקות מב' הצדדי' הן מצד עצמו והן מצד המסבבים, והכח הוא מדוד ומתחיל לאט ואח"כ הולך ומתגדל כו'. וכמו"כ הוא בגלגלים העליונים שהגלגל היומי הוא מניע את כל הגלגלים, ה"ז ע"י התעסקות מהגלגל היומי שבכוחו הרב הוא מניע את כולם עד שמוזה באו החוקרים לאמר שכל מניע מתנענע בעצמו, להיות שכל ענין ההתעסקות הוא שהכח הוא מדוד, ומה שהמסובבי' פועלי' בהמניע, ואם החליטו שכל מניע מתנענע הוא להיות שהוא מדרי' ההתעסקות שפועל תנועה גם בהמניע כו'. אבל בנפש אינו כן אלא מיד שנמשך בגוף ה"ה חי בלי שום עסק כלל שאינו כמו המכונה שמתחלת לאט לאט ואח"כ מתחזקת, אבל הנפש הוא בשעה שנכנס בהגוף הגוף חי ממנו, ועוד זאת יותר שהנפש שבקטן וילד הוא בשוה כמו באיש גדול בשנים שאין נופל קוטן וגודל בנפש, ואין שייך בו ענין ההתעסקות כו' והנפש כשמאיר ונכנס בגוף כללות הגוף ברגע אחת חי ממנו כו', וגם הגוף שהוא המקבל החיות אינו צריך שום יגיעה והכנה לקבל את החיות. ולא כמו במשפיע ומקבל כמו בהשפעת השכל מרב לתלמיד שהרב צריך תחלה הכנה בכדי להשפיע להתלמיד, שצריך לצמצם אור פנימיות שכלו ולהניח רק מה שבערך התלמיד, וג"ז צריך להתייעץ בעצמו איך להשפיע את השכל שז"ע כליות

להעלים אור עצמות ופנימיות שכלו, פי' עצם התענוג שיש לו מהמושכלות, היינו הענג הכללי מכללית ההרכבה הנ"ל, וכלליות זה יקרא הצמצום מה שצריך לידע מה לגלות להוולתו, והיינו ע"י צמצום אור פנימיות שכלו כו', וכמ"ש על הארזי"ל שהי' צריך ליגע א"ע למצוא צינור קצר להשפיע לתלמידיו כו', ומה שאפשר לגלות (וגם בפרט זה גופא מה שבוחר לגלות אל הוולת היינו באחד העניני' המוזכרי' לעיל צריך ג"כ עוד צמצום שיהי' לפ"ע כלי המקבל, תחלה צ"ל הצמצום הכללי, ואח"כ הוא צמצו' פרטי מה שהוא לפ"ע המקבל כו', היינו לפ"ע חושיו ועניניו מה שאפשר שהוא יקבל, וזהו צמצום הב' שהוא צמצום פרטי הנוגע לעצם המקבל היינו מה שהוא בערך, וגם או צריך עוד יגיעה לפרט הפרטים שבו ולהלביש בהסברים והצעות כו', והו"ע העצה בנפשו איך להשפיע כו' כנ"ל. הרי שהוא ע"י יגיעה ועסק וע"י ההכנה דוקא בהאור הנשפע שמתצמצם באופן שיהי' בערך המקבל, ואלו הי' נמשך מעצמו כמו שהוא לא הי' בערך המקבל כלל כו'. וכמו"כ בהשגת שכל לעצמו היינו לאחר שנפל לו הברק המבריק שהוא נקודת החכ' ה"ה למעלה מהשגה עדיין כ"א בבחי' אור כללי ונקודה כללית, והיינו לפי שמאיר בה עדיין ריבוי אור כידוע ומבואר במ"א, ובכדי שתבוא הנקודה לידי השגה בהכרח שיתעלם האור שבה ואז יכולה לבוא לידי השגה ממש כו'. וכן הוא גם בגילוי נקודת השכל מכה המשכיל שבא ג"כ ע"י הכנה דוקא, אם שוה אין אנו מרגישים, אבל מאופן השפעות הנ"ל מובן שזוהו ג"כ ע"י הכנה בהאור באופן שיבוא בבחי' שכל גלוי כו', וזהו ג"כ ענין היגיעה מה שצריך ליגע א"ע היינו עד שממשיך מכה המשכיל להיות נמשך אור שכל גלוי במוח שבראש כו'. וגם תלוי אופן גילוי הכחות בויכוח האברים והיינו בהכנת המקבלים כו'. וכמו באדם כשהוא עיף ויגע אינו יכול להשכיל או לפי שאין כלי שכלו מוכנים לזה וע"י שינה נעשים כלי מוחו זכים כו', וכמו"כ לאחר אכילה מצד האידיים הקשים העולים על* המוח אינו יכול לעסוק בחכ' או כו', וכל מי שמזוכך כלי שכלו יותר ע"י זהירות מענינים הגסים הוא מוכן יותר לקבל גילוי אור השכל וישכיל ביותר כו', וכמ"ש השל"ה בשער האותיות באות ק' בקדושת אכו"ש יעו"ש. וכ"ז הוא לפי שהכחות באים בבחי' התלבשות ממש באברי הגוף, ולכן צ"ל ע"י עסק והכנה הן מצד הכחות והן מצד האברים המקבלים, ואור וחיות זה הוא בבחי' חיות להחיות ממש (שהוא החיות פרטי שבא בהלבשה כנ"ל) (וכמו"כ הוא למעלה בבחי' אור וחיות פנימי שמתלבש בהכלים בבחי' התלבשות ממש דשייך בזה הכנה הן מצד האור והן מצד הכלים כו', וכידוע בענין הצמצום בהאור מה שבא בבחי' קו דק ומצומצם דוקא באופן שיהי' בערך להיות בבחי' גילוי בעולמות כו', ויש בזה כמה צמצומים מה שמתצמצם האור ממדרי' למדרי' כו', דככדי שיוכל להאיר במדרי' תחתונה צ"ל צמצום בהאור להאיר באופן כזה כו'. וכמ"ש במ"א בענין הד' אותיות דש' הוי' שהוא באופן הבאת והמשכת האור שמתצמצם ממדרי' למדרי' והוא באופן המשכת הקו בכלל, וכן הוא בכל ספי' בפרט שזוהו ענין הצנורות פרטים הנמשכים מהקו שזוהו"ע הצמצום בכל ספי' לפי ערכה כו'

על: כ"ה בגוכתי"ק, ואוצ"ל: אל.

טובי ומיגע א"ע זהו דבר פשוט, אלא בהכרח לומר שקאי גם על אלו שאין החושי שלהם טובי כ"כ, ושמצאיתם (בהשכלות) הוא רק ע"י יגיעה בלבד. ויגיעה הוא הכנה (שהרי הכנה הוא עדי"מ כמו הכנת הכלי אל האורות וכי'), או י"ל הכנה ע"ד שנת"ל שפירושו עצם הכנת כלי שכלו אל מושכל זה, אם בעומק או באורך או ברוחב כו', או י"ל ענין ההכנה הוא מה שמכין א"ע כדוגמת המקבל שמכין א"ע לקבל השפעת הרב, ובדוגמא כזו הרי בשעה זו הוא ההכנה של הלימוד. וענין ההכנה י"ל שהוא הביטול והנחת העצמות ממש, וכמבואר בד"ה: הנותן שלג דש' ס"ג ברשימות דחורף כו', ובאמת דברי' אלו מורגשי' בשכל, רק קשה לתארם, ובפרט לציירם באיזה ציור, אבל כללית הענין ה"ה מובן ומורגש בשכל גלוי ממש. ומוזה עצמו שתלוי באופן הכנת החומר מובן שהוא בדרך התלבשות דוקא, והראי' שהרי בהחיות הכללי לא שייך הכנת החומר כלל (כ"א בהכנה כללית שיהי' גוף האדם כו' כנ"ל), ואין חילוק בין גוף דק לגוף עב כו', וכמו דבגוף א' אין חילוק בן מוח שבראש לרגל שבכולם החיות הוא בשוה ממש, כמו"כ אין חילוק איזה גוף שיהי' נמשך (הרי החיות כללי בשוה, והיינו לפי שאינו בדרך התלבשות, (משא"כ) בהכחות פרטי' כמו בכח השכל תלוי באופן הכנת הכלי מובן (שהוה) לפי שהוא בדרך התלבשות כו'. ומאחר שהוא בדרך התלבשות בהכרח שיהי' הכנה גם בהאור, והיינו הצמצום בהאור באופן שיוכל להתלבש כו'.

קיצור. הכחות פרטי' שבנפש מתלבשי' בהלבשה גמורה, לכן צ"ל הכנה תחלה, אבל עצם הנפש אינו בערך הגוף ומחיייה שלא בערך, ואין נוגע לעצמו כלל, וכמו שלהשמש אינו נוגע פעולתו אם מצמיח ומרפא או מייבש ומזיק כו'. אבל בהכח' פרטי' צ"ל הכנה והוא חיבור גשמיות שברוחני' עם רוחני' שבגשמיות. ובשכל ההכנה הוא היגיעה, ואפי' מי שחושיו טובי' ההכנה מוכרת. משא"כ עצם הנפש אין צריך הכנה כלל.

נתי'. עצם הנפש. משל דשמש. יגיעה. הכנה.

ז **יובן** זה יותר (דהחיות כללי אינו צריך שום הכנה פרטי', ואינו מחי' את הגוף בדרך התעסקות כ"א בדרך ממילא ומאיליו, כמו עדי"מ) בהשפעה אל הזולת הרי אנו רואין בחוש שצריך יגיעה למצוא באור שכלו מה שיכול לגלות אל הזולת (פי' ואיזה פרט מהשכל יוכל לגלות להמקבל, דהנה אנו רואי' שבכל מושכל הרי יש בו ג' קצוות של השכל והם עומק או"ר, שהוא נקודת השכל והקו שבו והשטחי שבו. או בכל מושכל הרי יש בו ההשכלה עצמה וטעמי' ונימוקי', וכן יש אופן התחברות השכל אל העניני' שמחוץ לה, שיש בוה ג"כ עומק גדול, ובאמת דער גישמאק ואס ליגט אין דעם פאל ואס דער שכל האָט אַ פאַרבונד מיט דעם אַנדער שכל, איז אין דעם ליגט זייער אַ גרייסער גישמאק, ועוד יש הבכח מזה הנוגע לעבודה. ובוה הרי מתבונן באיזה דבר יתחיל לגלות אל הזולת, שבאמת אצלו הוא מורכב כל העניני' יחד אופן מהות השכל בעצמו, ואופן התחברותו אל הזולת, והבכח היוצא מזה, ונהירין כל הטעמי' ושבילי החכמה בכל פרטי', ממילא הלא יש לו בזה תענוג גדול ביותר ופועל רוממות הנפש. והנה זה ודאי שראשית כל צריך

בד"ה . . ס"ג: נדפס בקונטרס בפ"ע (ברוקלין, תשס"א).

יועצות כו', וכמו"כ התלמיד צריך יגיעה והכנה בנפשו שיהי' כלי קיבול לקבל את שכל הרב, ושיקבל את הענין הנשפע לו כמו שהוא שלא יטעה בזה ושיבין היטב את הענין בחלקי פרטיו כו'. אבל בחיות הנפש בגוף שהנפש א"צ עסק והכנה להחיות את הגוף, וכמו"כ הגוף א"צ יגיעה והכנה לקבל את החיות, ומה שיש בו ההכנה כללית שהוא גוף האדם ולא גוף בהמה זהו שנברא כך להיות מוכן לקבל צורת נפש האדם, אבל אחר שנברא א"צ שום עסק והכנה כו', ולכן לא יתכן ע"ז לומר ענין התלבשות מאחר שהוא בדרך ממילא הן מצד הנפש והן מצד הגוף כו'.

קיצור. [לא נרשם בכתי"ק]

נתי'. שאור וזיו השמש א"צ התעסקות ורב ותלמיד בהתעסקות. וכמו"כ בחיות הנפש איך שמחי' את הגוף אינו בדרך התעסקות כלל.

ו **אמנם** זהו בהחיות כללי של הנפש, אבל הכחות פרטים הם בבחי' התלבשות ממש, שהרי הכחות מתלבשים ממש בהאברים פרטים וממילא צ"ל הכנה בהכחות שיוכלו להתלבש בהאברים, כי הרי הנפש וכחותיו המה רוחניים ואינם בערך הגוף שהוא גשמי, ומ"מ אור וחיות הנפש מחי' את הגוף בבחי' חיות כללי הנ"ל לפי שאינו בבחי' התלבשות בגוף, לכן יכול להחיותו גם שאינו בערכו, וכמו דוגמת אור השמש שמאיר בבית אף שאינו בערך כו' או כמו עדי"מ שמצינו בהשמש פעולות שונות מה שהיא ע"י החום שבה מצמיח כמה צמחי', שגידולם וצימוחם הוא על ידה דוקא, וכמ"ש ממגד תבואו' שמש, שע"י השמש הם נגדלי' ונצמחי' מקטנות לגדלות, או בעניני' הרפואה שע"י נמשך הרפואה וכמ"ש ומרפא בכנפי' כו'. אמנם כ"ז הוא לעניני' פרטי' דוקא שהיא מצמחת ומרפא, ואדרבא יש עניני' כאלו אשר השמש מזקת להם הן בצמחי' שמיבש' אותם ביותר, או גם בהנוגע בכריאות הגוף, וכידוע שריבוי החום ה"ה מייק ביותר לגוף האדם, ומ"מ הרי העדרו מייק ג"כ, ועצם השמש הוא הנושא וסובל כמה הפכי' דתועלת והיזק מבלי לנגוע כלל בעצם השמש, אם מועילה או מזיקה, ומעצמה הרי נמשך ומתגלה ב' ההפכי'. ובדוגמא כזו הרי יובן גם בעצם הנפש שלעצמה אינו נוגע כלל כו', והיא עצם הנפש אינה בערך הגוף כלל, אבל איך אפשר שיהי' בבחי' התלבשות ממש באברי הגוף. אלא בהכרח שיהי' בחי' צמצום באור וכחות הנפש (גם קודם שנמשכי' ומתגלי' להחיות את הגוף, והיינו מה) שנמשך ומתגלה רק בחי' היותר אחרונה שבהם (פי' בעצם הנפש או אפי' בהכחות ממש, רק בעת עמדם בעצם הנפש כו'), שהוא בחי' גשמיות שברוחניות לבד, וזהו מה שמתלבשות בהרוחניות והדקות שבאברי הגוף (והנה פי' אומרו הרוחניות והדקות שבאברי הגוף, י"ל עפ"י ב' דרכי' הא' כללי והב' פרטי, הא' שאור וחיות הנפש היינו בחי' האחרונה שבו מתלבשת בגוף האדם, וההתלבשות הוא תחלה במוחין שבראש היינו בחומר המוח שהוא היותר דק והיותר מיוכך כו', והוא ע"ד המבואר בהתחלת ס' עטר פ"א במעלת מדר' חומר המוח כו', ונק' זה כללי להיות הראש הוא מלך האברים כו' וכולל כולם וכמ"ש בארוכה בעטר פ"א. והב' הוא שרוחניות ודקות האברי' היינו בכל אבר ואבר בד"פ יש בו דקו' והרוחני' והוא הכח של אותו האבר,

דהנה אי אפשר לומר שכללי הפעולה היא גשמיות, ורק הכח הוא רוחני, ובהכרח לומר שגם באור וחיות הנפש שהוא הכח יש בו גשמיות, וגם בהפעול הוא האבר הגשמי יש בו ג"כ רוחניות. וכמו עד"מ כח התנועה שביד הרי עיקר ענינו הוא פעולה מאחת הפעולות הגשמיות, וכל פעולה ה"ה מורכב מב' דברי' הא' כח הפועל היינו גילוי הנפש, והב' האבר שע"י נמשך ונתגלה הפעולה. וכמו עד"מ כח התנועה בכתיבה או בציור, הרי יש בזה כמה עניני' הא' כח התנועה מהיד שהוא הפועל הגשמי הכותב או המצייר, והוא גשמיות וחומרי ממש, והב' פעולת חכמת הציור או חכמת הכתב, שהוא גילוי אור הנפש, והג' הוא כח הפעולה והיופי שיש בהפעולה, היינו יושר הקיום וצירום בשה או מה שהם רחבי' למעלה וקצרי' למטה או להיפך כפי שיגזור הטעם ההוא כו'. והנה מדריגה זאת היא הממוצעת בין כחות הנפש ובין אברי היד, כי זאת הפעולה אינה לא העקרי' בהפעולה ולא בהכח, כי בהפעולה העיקר הוא גוף הפעולה, ובהכח העיקר היא החכמה, אמנם זה הכח היא בחי' אחרונה שבכח והיינו גשמיות שברוחניות שהרי עיקר היופי היא בה דוקא, וכידוע דבציור הרי שיווי הקיום הוא נוגע מאד כו', וכן נוגע הוא גם בעצם הפעולה, והוא הרוחניות והדקות שבהפעולה. וכמו האומן שיש ביכולתו לעשות מלאכ' נקי' והמודרה שכ"ו תלוי בדקות הידים פי' די איידילקאייט פון דיא הענט וכו', וכמו"כ הוא בכל כח וכח פרטי הרי יש בו הרוחניות והדקו' שבהכח ההוא, וזהו הנק' רוחניות שבגשמיות האברים כו'. וכן בכל גילוי בפרט גם לאחר שמתלבש באברי הגוף בהכרח שיהי' צמצום והכנה בהכח כו', וכמו בכח השכל שמתלבש במוח שבראש בהכרח שיתצמצם הכח השכל ונמשך רק הארה מצומצמת בבחי' האחרונה שבכח המשכיל מה שמתלבש במוח שבראש להשכיל השכלות בגילוי, וכן בכל פעם שנמשך אור שכל בגילוי הוא ע"י צמצום מהכח השכל, שהרי אין הגילוי בא כבת אחת ולא מעצמו כ"א ע"י יגיעה דוקא ובשהיות זמן, וכמו כשמעמיק באיזה ענין עמוק הרי צריך יגיעה רבה עד שיודע ומשיג את הענין, והיינו עד שמאיר אצלו בחי' אור השכל בזה, ותחלה הוא בבחי' הברקה ונקודה כללית ואח"כ צריך עוד יגיעה עד שמשיג ומבין פרטי הנקודה ההיא כו', ונמצא שאינו מאיר מכח המשכיל שבו בדרך ממילא מעצמו כ"א ע"י הכנה דוקא כו'. ואם כי לכאור' זה תלוי באופן החושים דמי שיש לו חושים דקים וקלים א"צ יגיעה כ"כ כמו מי שאין החושים שלו דקים כ"כ כו', הרי החושים המה ג"כ כחות נפשיים, כי ענין טוב החושים בזה היינו בצירוף כח השכל שלו (והפי' ציור הוא דהנה ידוע דאינו דומה שמיעה לראי', דבשמיעה אינו מאיר גילוי אור כמו בראי', וכמו בענין שמיעת דבר המופלא, הנה לא יתפעל כמו בראי', דבראיה ה"ה מתפעל מעצם הדבר, והדבר יכול לפעול עליו, משא"כ [בשמיעה] וכמו השומע דבר טוב או היפוכו (על חבירו), ולא על דבר שנוגע לו, כי אז הרי גם בחושי' החיצוני' מאיר העצם כו') הנה לא יתפעל כ"כ, וההתפעלו' לא תפעל עליו פעולתה, ובזמן קרוב הרי אפשר שישכח לגמרי כו'. משא"כ בראי' הרי גם בשעה ההיא ההתפעלו' היא בתוקף יותר, ופועלת עליו פעולתה, וגם יזכור הדבר במשך זמן יותר, ואפי' אם ישכח על הדבר הרי בעת שיוזכר ע"ז הרי יתעורר ההתפעלו' בזה, שע"י הראי' הרי הדבר מתעצם יותר עמו מכמו ע"י השמיעה. וכמו"כ יובן גם בהשכל שהעיקר הוא הראי', ולכן המושכלות דעשי' הם בנקל יותר להתקבל, ובפרט כאשר בעינינו רואה את המלאכה בקל יתחכם לעשותה בהידור כו', אמנם השכל האמיתי קשה הוא שיבוא הדבר באיזה פועל

שיוכל לראותו בראי' והבטה חומריי', וישנה ראי' שכלי', היינו שבשכלו רואה את הדבר שהוא וכמאמ' איזה חכם הרואה את הנולד. דהנה כל דבר הרי יש לו סיבות וגלגלי' שהם המסבבי' את הסיבה שיקרה אח"כ, וכמו חכמה דעשי' הרי הכל הוא בחיובי' דהשכל מחייב שיהי' כך או כך, או החשבון מחייב מאחר שזה כן הרי זה צ"ל כן, וממילא יוצא מזה ההרכבה זאת הסיבה כו'. וכמו"כ הוא בשכל ג"כ מאחר שיהי' כך וכך כו' ממילא הרי סוכ"ס יוצא מזה שיהי' כך וכך כו', וכ"ז הוא הציור מה שמצייר בנפשו אופן השכל שהוא כך וכך. וכמו המצייר שקודם שמצייר ה"ה חושב בעצמו מה שיהי' בסוף כאשר יורכבו אלו הגווני', ובמקום זה יהי' הרחב ובמקום זה יהיו קצרי', ממילא הרי יבוא הבכך הזה וזה הציור. וכמו"כ הוא בשכל מה שמצייר בנפשו איך הוא ציור המושכל, וכל סברא וסברא חושב אודותה ומתבונן בה ובטעמה ונימוקה כו', והסברות הם אצלו כדוגמת הקיום בהציור, שכל סברא וסברא היא נוגע לו במאד כו', וזהו ציור השכל כו'. ומי שהחושים שלו טובים ודקים מאירים אצלו הכחות בגילוי יותר, אבל מ"מ הכל הוא ע"י הכנה דוקא. וגם תלוי בהכנת חומר המוח, דמי שחומר מוחו דק יותר מאיר בו אור השכל בנקל יותר, מ"מ הרי גם הוא צריך יגיעה ע"ז ואינו נמשך ממילא מעצמו כו' (ובאמת הרי זה מ"ש דהכל הוא ע"י הכנה כו' מ"מ ה"ה צריך יגיעה ע"ז כו', הנה זה מורגש במושכל באותות ומופתי השכל ממש, דאפי' מי שהחושי' שלו הם טובי' ומ"מ הרי צריך הכנה, דהנה אנו רואי' שלפעמי' הרי מי שחושי' טובי' באמת, ומ"מ הרי לא ישכיל בנקל, באשר שונ' המה החושי' פעמי' שיש מי ששכלי זה הוא בנקל לו, וזה הוא קשה לו, ופעמי' להיפך כו'. דבשכלי' חושי' בנ"א יש כמה וכמה אופנים וכמאמ' אין דעותיהם שוות כו', ובכל שכלי' העיקר הוא ההכנה, מה שיודע בתחלה מה הענין דורש מעמו, הגם שכל שכלי' הוא עמוק, מ"מ באמת אינו שוה, יש כזה שהעיקר הוא בעומק וגם בעומק ישנו הרוחב והאורך, ויש שעיקרו הוא האורך ובו העומק והרוחב כו'. ועוד דגם מי ששכלו הוא בטוב וחושיו המה נעלי' וממילא ה"ה משיג כל מושכל בנקל יותר, ומ"מ הרי צריך הכנה, דהכנה הוא מה שהשכל הולך מעלול לעילה בסדר ובמשטר דוקא, שזהו"ע השגה מה שמבין ומשיג הדבר, והשגת העצם הוא שמבינו לאמיתתו והוא בעליות במדריגה אחר מדריגה מעלול לעילה עד שמגיע לאמיתית הדבר, וזאת העלי' הוא דוקא בסדר ומשטר כו', וכל סדר ומשטר הוא דוקא ע"י הכנה דמאחר שיודע בתחלה ומכין א"ע אז יהי' הסדר נשמר כו'. וגם אפי' מי ששכלו וחושיו מופלגי' מ"מ הסדר הוא מוכרח, ואז יגיע במעלת השכל, דוקא ע"י הקדמת היגיעה והעיון, והכנה הוא בהכרח, ובפרט היגיעה שמוכרת מאד אפי' למשכיל נעלה ביותר, ומבלעדיה הרי לא ישיג מאומה כו'. וכנראה במוחש כמה וכמה בני"א שהם בעלי חושי' נעלי' ומ"מ הרי חכמתם לא הועילה להם במאומה, ואם לא יתיגעו ביגיעה אמיתית ונכונה הרי לא ישיגו מאומה, וכל חכמתם ובינתם תסתתר כו', כי עיקר השכל הוא היגיעה. דזה אמת שבוודאי מי שחושי' טובי' יותר יעמוד על אמית' הכוונה ויבין את הדבר בעומק יותר, ויהי' אצלו רב חיות בהשגתו (דיא זאך ועט בא אים זאיין זייער טיף און זייער ראיין), וגם בנקל יותר ישיג, אבל כ"ז הוא בהקדמת העבודה והיגיעה כו', משא"כ בלא יגיעה הרי לא ישיג מאומה. וזאת מובן ומפורסם לכל, שודאי הדבר שמי שהוא מיגע א"ע על מושכלות אפי' אם חושי' אינם טובי' כ"כ, ה"ה ישיג יותר ממי שחושי' טובי' על צד ההפלה ואינו מיגע א"ע כו', דהיגיעה הוא העיקר בהמושכל, וכמאמר יגיעת ומצאת תאמין, דמובן שזה המאמר קאי על אלו שאין החושי' שלהם טובי' כ"כ, דאם הם טובי' מאי קמ"ל דמי שחושי'